

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/ઓ જે અરજી નંબર ૩૯/૨૦૧૩

સાથે

આર/ઓ જે અરજી નંબર ૪૦/૨૦૧૩

સાથે

આર/ઓ જે અરજી નંબર ૪૧/૨૦૧૩

સાથે

આર/ઓ જે અરજી નંબર ૪૨/૨૦૧૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એમ. ઠાકર

એસ. ડી./-

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વી. પી. પટેલ

એસ. ડી./-

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવા અંગેની પરવાનગી આપવી જોઈએ કે કેમ?	હા.
૨	રીપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવા કે નહીં?	હા. [સિવાય પેરા ૯ ૧૫. ૨ સુધી]
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.

ગુજરાત સ્ટીલ ટ્યુબ્સના લિક્વિડેટર તરીકેના ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર

વિરુદ્ધ

સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (સેલ) અને ૫ અન્ય (ઓ)

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧ વતી શ્રી અભિજીત પી. જોશી (૧૩૩૦)

સામાવાળા નંબર ૧ વતી મેસર્સ નાણાવટી એસોસિએટ્સના એડવોકેટ શ્રી દિવ્યેશ ડી. બાઈસ (૧૩૭૫)

એમીક્સ ક્યુરી શ્રી એ. એલ. શાહ

સામાવાળા નંબર ૨ વતી ડી.એસ. દ્વારા રૂલ બજવણી થયેલ છે (૬૫)

સામાવાળા નંબર ૫, ૬ વતી રૂલ બજવણી થયેલ છે (૬૪)

સામાવાળા નંબર ૩, ૪ વતી રૂલ બજવણી થયેલ નથી (૬૮)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એમ. ઠાકર

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વી. પી. પટેલ

તારીખ:૦૧/૦૮/૨૦૧૯

સામાન્ય મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે. એમ. ઠાકર દ્વારા)

૧. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી જોશી, મેસર્સ નાનાવતી એસોસિએટ્સના વિદ્વાન વકીલ શ્રી દિવ્યેશ ડી. બૈસ અને એમિકસ ક્યુરી શ્રી એ. એલ. શાહને સાંભળ્યા.

૨. કેપ્શનવાળી ચાર ઓ.જે. અપીલોમાં સામાન્ય અને સમાન હકીકતો તથા મુદ્દાઓ સામેલ હોવાથી, જે ચાર સમાન કંપની અરજીઓમાં લર્નડ કંપની કોર્ટ દ્વારા પાસ કરવામાં આવેલા સામાન્ય ચુકાદા સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, આ અપીલોનો આ સામાન્ય નિર્ણય દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૩. કેપ્શનવાળી અપીલોમાં, ગુજરાત સ્ટીલ ટ્યુબ્સ ('જીએસટી' ટૂંકમાં) ના ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે કંપની અરજી નંબર ૪૨૮ થી ૪૩૧/૨૦૦૪ માં કંપની પીટીશન નંબર ૭/૨૦૦૧ માં લર્નડ કંપની કોર્ટ દ્વારા પાસ કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૩/૦૮/૨૦૦૫ ના સામાન્ય ચુકાદાને પડકાર્યો છે.

૪. લર્નડ કોર્ટે, આક્ષેપિત ચુકાદા દ્વારા ઉપરોક્ત ચારેય કંપની અરજીઓ મંજૂર કરી હતી અને લર્નડ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, કોર્ટ નંબર ૫, અમદાવાદને ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮ થી ૧૭૦૧/૨૦૦૦ ના રેકર્ડ્સ અને પ્રોસિડિંગ્સ લર્નડ કંપની કોર્ટ સમક્ષ તબદીલ કરવાનો હુકમ કર્યો હતો.

૪.૧ કોર્ટે વધુમાં રજિસ્ટ્રીને ઉપરોક્ત ફોજદારી કેસોને નવો નંબર આપવાનો હુકમ કર્યો હતો.

૪.૨ કોર્ટે એ પણ નિર્દેશ આપ્યો હતો કે ઉપરોક્ત ચાર ફોજદારી કેસોની સુનાવણી કંપની કોર્ટ સમક્ષ કરવામાં આવે.

પ. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરના આક્ષેપિત હુકમ સામેના વાંધાઓ અને દલીલોને યોગ્ય રીતે સમજવા માટે, હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિને ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી છે. લર્નડ કંપની કોર્ટે આક્ષેપિત ચુકાદામાં નોંધેલી વિગતો પરથી નીચે મુજબ બહાર આવ્યું છે:

પ.૧ કંપની પિટિશન નંબર ૭/૨૦૦૯ માં લિક્વિડેશનનો આદેશ પસાર થયો તે પહેલાં, જીએસટી સ્ટીલ ટ્યુબ્સના ઉત્પાદનના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી હતી.

પ.૨ તેની ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિના હેતુ માટે, જીએસટી વર્તમાન સામાવાળા કંપની (સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ – ટૂંકમાં સેલ) પાસેથી સ્ટીલ શીટ્સ અને અન્ય સામગ્રી ખરીદતી હતી.

પ.૩ એવું જણાય છે કે જીએસટી પૂરા પાડવામાં આવેલ માલ માટે સેલ દ્વારા મોકલવામાં આવેલા બિલની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી. તેથી, સિટી સિવિલ કોર્ટ, અમદાવાદ સમક્ષ સમરી સૂટ નંબર ૩૦૦૬/૧૯૯૭ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. સદર દાવામાં વર્તમાન સામાવાળા નંબર ૧ (સેલ) એ વિવિધ ઇન્વોઈસ સામે બાકી રકમ તરીકે રૂ. ૫,૯૫,૭૩,૦૮૭/- દાવો કર્યો

હતો. બીજી બાજુ, જીએસટીએ વર્તમાન સેલ સામે સિવિલ સૂટ નંબર ૬૩૭/૧૯૯૮ દાખલ કર્યો હતો.

પ.૪ વર્તમાન સામાવાળા કંપની (સેલ) એ દાવો કર્યો હતો કે કંપની (લિક્વિડેશનમાં) દ્વારા ઇશ્યૂ કરવામાં આવેલ ચેક પરત ફર્યા હતા – અનાદર થયા હતા અને તેથી, સેલે નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફરિયાદો દાખલ કરી હતી.

પ.૫ સેલે એવો પણ દાવો કર્યો હતો કે જીએસટીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરે પોતાની જવાબદારીમાંથી છટકવા માટે સેલ અને સેલના ૪ ડિરેક્ટર્સ વિરુદ્ધ ભારતીય ફોજદારી સંહિતાની કલમ ૧૨૦-બી, ૩૪ વાંચતા કલમ ૧૧૪ અને ૪૦૯ હેઠળ ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮/૨૦૦૦ થી ૧૭૦૧/૨૦૦૦ દાખલ કર્યા હતા.

પ.૬ ઉપરોક્ત ફોજદારી કેસોની પેન્ડન્સી દરમિયાન (જીએસટીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ), કોર્ટે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરી હતી. તેથી, સેલે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને નોટિસ ઇશ્યૂ કરવા માટે અરજી રજૂ કરી હતી. જો કે, લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૨૫/૦૨/૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા

સદર અરજી ફગાવી દીધી હતી.

પ.૭ ત્યારબાદ, ડિસેમ્બર ૨૦૦૪ માં (કોર્ટે વાઈલિંગ અપનો હુકમ પસાર કર્યા પછી) સેલે કંપની પીટીશન નંબર ૭/૨૦૦૧ માં કંપની અરજીઓ એટલે કે કંપની અરજી નંબર ૪૨૮, ૪૨૯, ૪૩૦ અને ૪૩૧/૨૦૦૪ દાખલ કરી હતી.

પ.૮ ઉપરોક્ત અરજીમાં (જજ સમન્સ) સેલ અને તેના ડિરેક્ટરોએ પ્રાર્થના કરી હતી કે:

“સંબંધિત તમામ પક્ષકારો તારીખ _____ ના રોજ બપોરે _____ વાગ્યે ચેમ્બર્સ/કોર્ટમાં માનનીય કંપની ન્યાયાધીશ સમક્ષ હાજર રહે. ઉપરના અરજદારોની અરજીની સુનાવણી પર ડિસેમ્બર, ૨૦૦૪ ના રોજ નીચેના હુકમ માટે:

(૧) અરજદાર અને સામાવાળા નંબર ૩ થી ૬ સામે કલમ ૧૨૦-બી, ૧૧૪, ૩૪, ૪૦૯ વગેરે ભારતીય ફોજદારી સંહિતા હેઠળ સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા દાખલ કરાયેલ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, કોર્ટ નંબર ૫, અમદાવાદની કોર્ટમાં પેલિંગ ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮/૨૦૦૦

તબદીલ કરવો અને તેનો નિકાલ કરવો.

(૨) આ અરજીની પેન્ડન્સી દરમિયાન મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદની કોર્ટમાં પેન્ડિંગ ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮/૨૦૦૦ ની (ઉપરોક્ત પ્રાર્થના (૧) માં સંદર્ભિત) વધુ કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવો.

(૩) ન્યાય અને સમાનતાના હિતમાં ન્યાયી અને યોગ્ય માનવામાં આવે તેવી અન્ય કોઈ રાહત આપવી.”

પ.૯ લર્નડ કંપની કોર્ટે તારીખ ૧૩/૦૯/૨૦૦૫ ના આક્ષેપિત નિર્ણય દ્વારા સદર અરજી મંજૂર કરી હતી.

પ.૧૦ વિવાદિત ચુકાદામાં અરજીનો વિષય અને હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિનો સારાંશ આ રીતે આપવામાં આવ્યો છે:

“૧. આ તમામ ચાર કંપની અરજીઓમાં અરજદાર, એટલે કે સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ (સેલ) એ કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની

કલમ ૬૧૭ ના અર્થમાં સરકારી કંપની છે. અરજદારે ભારતીય ફોજદારી સંહિતાની કલમ ૧૨૦-બી, ૧૧૪, ૩૪, ૪૦૯ વગેરે હેઠળ ગુજરાત સ્ટીલ ટ્યુબ્સ લિમિટેડ (લિક્વિડેશનમાં) ના ભૂતપૂર્વ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર શ્રી અપૂર્વા શાંતિલાલ શાહ એટલે કે સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા દાખલ કરાયેલ, મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, કોર્ટ નંબર ૫, અમદાવાદની કોર્ટમાં પેનિંગ ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮, ૧૬૯૯, ૧૭૦૦ અને ૧૭૦૧/૨૦૦૦ તબદીલ કરવા અને તેના નિકાલની માંગણી માટે આ જજ સમન્સ કાઢ્યા છે. અરજદારે મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, કોર્ટ નંબર ૫, અમદાવાદની કોર્ટ સમક્ષ પેનિંગ ઉપરોક્ત ફોજદારી કેસોની વધુ કાર્યવાહી સામે સ્ટેની પણ માગણી કરી છે.

૨. લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની, તેના લિક્વિડેશન પહેલાં સ્ટીલ ટ્યુબ્સના ઉત્પાદન અને વેપારના વ્યવસાયમાં રોકાયેલી હતી. સદર હેતુ માટે, લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની અરજદાર કંપની પાસેથી સ્ટીલ શીટ્સ અને અન્ય સામગ્રી વગેરે ખરીદતી હતી. અરજદાર કંપની લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપનીના ઓર્ડર મુજબ માલ પૂરો પાડતી હતી અને સમય સમય પર કંપની સામે તેના માટે ઇન્વોઇસ જારી કરતી હતી. લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની દ્વારા ચુકવણી કરવામાં આવી ન હોવાથી, અરજદારે વિવિધ ઇન્વોઇસની બાકી રકમ પર વ્યાજ સાથે ૩.

૫,૯૫,૭૩,૦૮૭/- ની વસૂલાત માટે સામાવાળા નંબર ૧ કંપની સામે સિટી સિવિલ કોર્ટ, અમદાવાદમાં સમરી સૂટ નંબર ૩૦૦૬/૧૯૯૭ દાખલ કર્યો છે. સામાવાળા નંબર ૧ કંપનીએ અરજદાર સામે સિટી સિવિલ કોર્ટ, અમદાવાદમાં સિવિલ સૂટ નંબર ૬૩૭/૧૯૯૮ દાખલ કર્યો છે.

૩. સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા જારી કરાયેલા અમુક ચેક અનાદર થઈને પરત ફર્યા હોવાથી, અરજદાર કંપનીએ નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ઉપરોક્ત સામાવાળાઓ સામે ફોજદારી ફરિયાદો દાખલ કરી છે. સામાવાળા નંબર ૨ એ કંપનીની જવાબદારીઓ તેમજ નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળની તેની વ્યક્તિગત જવાબદારીમાંથી છટકી જવા માટે, બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સના ઠરાવ મુજબ, કંપની વતી અને તેના માટે, ભારતીય ફોજદારી સંહિતા, ૧૮૬૦ ની કલમ ૧૨૦-બી, ૩૪ સહવાંચિત કલમ ૧૧૪ અને ૪૦૯ હેઠળ વર્તમાન અરજદાર અને સામાવાળા નંબર ૩ થી ૬ વિરુદ્ધ આશરે તારીખ ૦૭/૦૮/૨૦૦૦ ના રોજ ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮, ૧૬૯૯, ૧૭૦૦ અને ૧૭૦૧/૨૦૦૦ તરીકે નોંધાયેલ ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. સદર ફરિયાદ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, કોર્ટ નંબર ૫, અમદાવાદની કોર્ટમાં પેઝિંગ છે.

૪. અરજદાર કંપની તેમજ સામાવાળા નંબર ૩ થી ૬ એ અરજદાર તેમજ સામાવાળા નંબર ૩ થી ૬ ને મુક્ત કરવા માટે મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટ સમક્ષ ઉપરોક્ત ફોજદારી ફરિયાદોમાં અરજી દાખલ કરી છે અને સદર અરજી પેઠિંગ છે. અરજદાર અને સામાવાળા નંબર ૩ થી ૬ ને જ્યારે ખબર પડી કે કંપનીને વાઈનિંગ અપ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે અને કંપનીના લિક્વિડેટર તરીકે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવી છે, ત્યારે તેમણે લર્નડ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તારીખ ૧૦/૨૯/૦૭/૨૦૦૩ ની અરજી રજૂ કરી હતી જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે કંપનીને વાઈનિંગ અપ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે અને કંપનીના લિક્વિડેટર તરીકે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવી છે અને તેથી, કાયદા મુજબ, સામાવાળા નંબર ૨ ફરિયાદી તરીકે ચાલુ રહી શકે નહીં અને કંપની વતી અને તેના માટે ફોજદારી મુકદ્દમો ચલાવી શકે નહીં અને કંપનીના લિક્વિડેટર તરીકે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને કાર્યવાહીની નોટિસ જારી કરવી જરૂરી છે, લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટે, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓની કદર કર્યા વગર, તારીખ ૨૫/૦૨/૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા અન્ય બાબતોની સાથે એ આધારે સદર અરજી ફગાવી દીધી હતી કે કંપનીના લિક્વિડેટરને નોટિસ જારી કરવાની

કોર્ટેને જરૂરિયાત દર્શાવતી કોઈ કાનૂની જોગવાઈઓ દર્શાવવામાં આવી નથી. કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૫૭ સહવાંચિત કલમ ૪૪૫ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ મુજબ, એકવાર વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર થઈ જાય અને ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની કંપનીના લિક્વિડેટર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવે અને વાઈનિંગ અપનો હુકમ કંપનીઓના રજિસ્ટ્રાર પાસે યોગ્ય રીતે દાખલ કરવામાં આવે જેને કંપનીના અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓને બરતરફીની નોટિસ ગણવામાં આવશે અને ત્યારબાદ માત્ર લિક્વિડેટર જ સક્ષમ છે, તે પણ કોર્ટની મંજૂરી સાથે, અન્ય બાબતોની સાથે કંપનીના નામ પર અને તેની વતી કોઈપણ દાવો, ફરિયાદ અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી, સિવિલ અથવા ફોજદારી સંસ્થાન અથવા બચાવ કરવા માટે સક્ષમ છે. તેથી, તેણે રજૂઆત કરી છે કે વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર થયા પછી વર્તમાન અરજદાર અને સામાવાળા નંબર ૩ થી ૬ સામે લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની દ્વારા તેના દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮ થી ૧૭૦૧/૨૦૦૦ ની આગળ ફોજદારી કાર્યવાહી ચલાવવાની સામાવાળા નંબર ૨ પાસે હવે કોઈ સત્તા કે સત્તા નથી.”

૫.૧૧ વર્તમાન અપીલમાં આક્ષેપિત ચુકાદા દ્વારા કોર્ટે હુકમ કર્યો હતો કે ચુકાદામાં નોંધેલા કારણોસર સદર જ ફોજદારી કેસોની કાર્યવાહી આ કોર્ટમાં

તબદીલ કરવામાં આવે. કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલ અંતિમ હુકમ આક્ષેપિત ચુકાદાના પેરા ૨૭ માં છે, જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

“૨૭. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને અને શ્રી ગાંધી દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા નિર્ણયોના પ્રકાશમાં, કોર્ટ આ તમામ ચાર અરજીઓ મંજૂર કરે છે અને લર્નડ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, કોર્ટ નંબર ૫, અમદાવાદને ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮ થી ૧૭૦૧/૨૦૦૦ ના રેકર્ડ અને પ્રોસિડિંગ્સ આ કોર્ટમાં તુરંત તબદીલ કરવાનો હુકમ કરે છે અને રજિસ્ટ્રારી વધુમાં હુકમ કરે છે કે જો જરૂર હોય તો, આ કોર્ટમાં તબદીલ થયા પછી તેને ફરીથી નંબર આપવામાં આવે અને ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર સદર ફરિયાદોની તપાસ કરે અને કાયદા અનુસાર આ કોર્ટ સમક્ષ તેની સાથે આગળ વધે.”

૫.૧૨ લર્નડ કંપની કોર્ટે તારીખ ૧૩/૦૯/૨૦૦૫ નો આક્ષેપિત નિર્ણય પાસ કર્યા પછી, કંપની અરજીમાં સામાવાળા નંબર ૨ એ તારીખ ૧૩/૦૯/૨૦૦૫ ના હુકમના પેરા નંબર ૨૪ અને ૨૬ માં કરવામાં આવેલા અવલોકનોને રદ કરવા અને ડિલીટ કરવાની વિનંતી સાથે મિસેલેનિયસ એપ્લિકેશન નંબર ૨૦૧/૨૦૦૬ થી ૨૦૪/૨૦૦૬ દાખલ કરી હતી. લર્નડ કંપની કોર્ટે તારીખ

૦૧/૧૨/૨૦૦૬ ના હુકમ દ્વારા સદર મિસેલેનિયસ અરજીઓ ફગાવી દીધી હતી. સદર હુકમ સામે, કંપની અરજીમાં મૂળ સામાવાળા નંબર ૨ એ ઓ.જે. અપીલ નંબર ૧૪૮/૨૦૦૭ થી ૧૫૧/૨૦૦૭ દાખલ કરી હતી. સદર અપીલો સ્પષ્ટતા અને નિર્દેશો સાથે આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવી હતી કે ‘... ... લર્નડ કંપની જજ દ્વારા તારીખ ૧૩/૦૮/૨૦૦૫ ના હુકમમાં કંપનીના ભૂતપૂર્વ મેનેજમેન્ટ (અહીં અપીલકર્તા) સામે કરવામાં આવેલી ટિપ્પણીઓને કંપનીના (લિક્વિડેશનમાં) અને/અથવા અપીલકર્તાના કેસ મુજબ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા રજૂ કરાયેલા પ્રોસિક્યુશન અથવા ડિક્લેરેશને મર્યાદિત કરવા અથવા પૂર્વગ્રહયુક્ત કરવા માટે કોઈપણ પ્રકારે વાંચવામાં આવશે નહીં અથવા ગણવામાં આવશે નહીં. ...’.

૬. જીએસટીના અપીલકર્તા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર તારીખ ૧૩/૦૮/૨૦૦૫ ના નિર્દેશો અને ચુકાદાથી વ્યથિત થઈને મુખ્યત્વે નીચેના આધારે નિર્ણય અને નિર્દેશોને પડકાર્યા છે:

“એ. કે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬ ની જોગવાઈઓ તારીખ ૧૩/૦૮/૨૦૦૫ ના આક્ષેપિત ચુકાદામાં લર્નડ કંપની જજ દ્વારા યોગ્ય રીતે સમજવામાં આવી નથી.

સી. કે કલમ ૪૪૬ નો હેતુ વાઈનિંગ અપ થઈ રહેલી કંપનીને બિનજરૂરી મુકદ્દાબાજીથી બચાવવાનો અને તેના લેણદારો અને શેરધારકો વચ્ચે તેની સંપત્તિઓનું ન્યાયી વિતરણ સુરક્ષિત કરવાનો છે. કલમ ૪૪૬ હેઠળ મંજૂરી મેળવવાની અરજીમાં, કોર્ટ અનિવાર્યપણે કંપનીના હિતને ધ્યાનમાં લેવું પડે છે અને તે જોવાનું રહે છે કે તેની સંપત્તિઓ તુરંચ અને બિનજરૂરી મુકદ્દાબાજીમાં વેડફાઈ ન જાય. કલમ ૪૪૬ નો અંતર્ગત હેતુ લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની સામેની તમામ મુકદ્દાબાજીને અટકાવવાનો છે, સિવાય કે કોર્ટની મંજૂરીથી અને તેના દ્વારા હકદાર લોકો વચ્ચે ન્યાયી વિતરણ માટે સંપત્તિઓને સુરક્ષિત કરવાનો છે. કલમ ૪૪૬ નો હેતુ એ જોવાનો છે કે કંપનીની સંપત્તિઓ વાઈનિંગ અપ કોર્ટના નિયંત્રણ હેઠળ લાવવામાં આવે, જ્યાં પણ શક્ય હોય ત્યાં મોંઘી મુકદ્દાબાજી ટાળવામાં આવે અને વિવાદના તમામ બાબતો કે જે વાઈનિંગ અપ કોર્ટ દ્વારા ઝડપથી નિકાલ કરવા યોગ્ય હોય તે સદર કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવે.

ડી. કે લર્નડ કંપની જજ એ યોગ્ય રીતે સમજવામાં ભૂલ કરી છે કે જે બાબતોમાં સંપત્તિઓનું સંગ્રહ અને વિતરણ સામેલ નથી અને જે વાઈનિંગ અપ કોર્ટ અને અન્ય કાયદાની કોર્ટોની હાસ્ય બહાર છે અને જે આવકવેરા અને વેચાણ વેરા સત્તાવાળાઓ જેવા અન્ય વૈધાનિક નિગમોના વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્રમાં છે, તેમાં કલમ ૪૪૬ હેઠળની સત્તાનો

ઉપયોગ કરી શકાતો નથી.

ઈ. કે કલમ ૪૪૬ ના ઉપરોક્ત જણાવેલ હેતુ અને અંતર્ગત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં લેતા, લર્નડ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો ચુકાદો તેનાથી વિરુદ્ધ છે. આ માનનીય કોર્ટમાં ફોજદારી કેસો તબદીલ કરવા માટે સેલ અને અન્યો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કંપની અરજીઓ કલમ ૪૪૬ ના અધિકારક્ષેત્રની વ્યાપાર બહાર છે. સેલ અને તેના અધિકારીઓ સામે દાખલ કરવામાં આવેલા ફોજદારી કેસો ફોજદારી વિશ્વાસઘાત અને સેલના મોટા ભંડોળ/સંપત્તિનો દુરુપયોગ કરવાનું કાવતરા રચવાના ગુના માટે છે. લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપનીના લેણદારો અને શેરધારકો વચ્ચે સંપત્તિઓની સુરક્ષા અને ન્યાયી વિતરણ સાથે તેને કોઈ લેવાદેવા નથી. કલમ ૪૪૬ હેઠળ મંજૂરી મેળવવાની અરજીમાં, કોર્ટે અનિવાર્યપણે કંપનીના હિતને ધ્યાનમાં લેવું પડે છે અને તે જોવાનું રહે છે કે તેની સંપત્તિઓ તુરંચ અને જરૂરી મુકદ્દાબાજીમાં વેડફાઈ ન જાય. તેથી, લર્નડ કંપની જજ દ્વારા લેવાયેલો દ્રષ્ટિકોણ કાયદાથી વિરુદ્ધ છે.

એફ. કે ફોજદારી કેસો, જેની કાર્યવાહી આક્ષેપિત ચુકાદા દ્વારા આ માનનીય કોર્ટમાં માંગવામાં આવી છે, તે લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપનીની

સંપત્તિઓ સાથે કોઈપણ પ્રકારે જોડાયેલા નથી. તે તદ્દન અલગ કંપની અને તેના અધિકારીઓ સામે છે જેમણે મોટા ભંડોળ/સંપત્તિનો દુરુપયોગ કરીને સદર કંપનીને ફસાવી છે અને તેથી તેઓ કલમ ૪૪૬ ના અધિકારક્ષેત્રની બહાર છે.

એચ. કે આ માનનીય કોર્ટ દ્વારા પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરતા હુકમ પહેલાં અને લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપનીનો વાઈનિંગ અપ હુકમ પસાર કરતા પહેલાં મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે પ્રતિવાદી નંબર ૨ દ્વારા લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા ફોજદારી કેસો અને પ્રોસિક્યુશન. સેલ અને પ્રતિવાદી નંબર ૩ થી ૬ સામે દાખલ કરાયેલ ચારેય ફોજદારી ફરિયાદો ફોજદારી સંહિતા હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે છે અને તેથી કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૫૭ સહવાંચિત કલમ ૪૪૬ ની જોગવાઈ પ્રોસિક્યુશનના માર્ગમાં આવતી નથી. અધિનિયમની કલમ ૪૪૬(૧) માં વપરાયેલ “દાવો અથવા કાનૂની કાર્યવાહી” શબ્દમાં ફોજદારી પ્રોસિક્યુશન સામેલ નથી.

એન. કે કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૪૪૬ ના અવકાશને ધ્યાનમાં લેતી વખતે અન્ય એક નિર્ણયમાં, આ માનનીય કોર્ટે માણેકચોક એન્ડ અમદાવાદ

મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લિમિટેડના કેસમાં (૧૯૮૩) ૫૩ કંપ કેસ ૫૧૫ માં નોંધાયેલા કેસમાં ઠરાવ્યું છે:

“તેથી, એવી સફળતાપૂર્વક રજૂઆત કરી શકાતી નથી કે કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ અધિનિયમ, ૧૯૫૨ હેઠળ કંપનીના ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટરો અને અધિકારીઓ (લિક્વિડેશનમાં) સામે શરૂ કરાયેલી ફોજદારી કાર્યવાહી કલમ ૪૪૬ માં કલ્પના મુજબની મંજૂરી વગર સક્ષમ નથી કારણ કે ફોજદારી કાર્યવાહી એવી કાર્યવાહી નથી જે આ કોર્ટ દ્વારા કંપની કોર્ટ તરીકે બેસીને યોગ્ય રીતે હેન્ડલ કરી શકાય.”

૬.૧ આક્ષેપિત ચુકાદો સામે ઉઠાવવામાં આવેલી મુખ્ય દલીલ એ આધારે છે કે ફોજદારી કેસો કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખાંડ (એ) માં 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિના અધિકારક્ષેત્રમાં અને/અથવા અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ માં 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિના અધિકારક્ષેત્રમાં આવતા નથી અને તેથી, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખાંડ (એ) હેઠળ સત્તાની કથિત ક્વાયતમાં લર્નડ કંપની કોર્ટ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પેનિંગ ફોજદારી કેસોના સંબંધમાં હુકમ પસાર કરી શકી ન હતી અને લર્નડ કંપની કોર્ટ એટલે કે ફોજદારી કેસો લર્નડ કંપની કોર્ટમાં તબદીલ કરવાનો હુકમ

કરી શકી ન હતી.

૭. સત્તાવાર લિક્વિડેટર વતી લર્નડ એડવોકેટે કારણો અને પ્રશ્નો (એ) અને (બી) નું પુનરાવર્તન કર્યું હતું અને તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખાંડ (એ) હેઠળ 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિ અને/અથવા કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૧) હેઠળ 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિમાં ફોજદારી કેસો/પ્રોસિક્યુશન સામેલ નથી.

૭.૧ પ્રતિવાદી વતી લર્નડ એડવોકેટે શરૂઆતમાં, અમુક હદ સુધી, અપીલનો વિરોધ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. જો કે, પેનાર પીટરસન લિમિટેડના કેસમાં નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, સામાવાળા વતી લર્નડ કાઉન્સિલે યોગ્ય રીતે રજૂઆત કરી હતી કે પેનાર પીટરસન લિમિટેડના કેસના નિર્ણયના પ્રકાશમાં, અપીલ સામે અને/અથવા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની દલીલ સામે વાંધો લેવા માટે કોઈ અવકાશ નથી કે કલમ ૪૪૬ માં ફોજદારી કેસો/પ્રોસિક્યુશન સામેલ નથી અને તે ફોજદારી કેસો (ફોજદારી ગુના વિશેના કેસો) કંપની કોર્ટમાં તબદીલ કરવાનો નિર્દેશ આપવાની સત્તા આપતી નથી. તેમણે ન્યાયી રીતે રજૂઆત કરી હતી કે સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયના પ્રકાશમાં, પ્રતિવાદીના વાંધાને સમર્થન આપી શકાતું નથી અને યોગ્ય ઠેરવી શકાતું નથી.

૮. અમે રજૂઆતો, વિવાદિત નિર્ણય, રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રી અને પેત્રાર પીટરસન લિમિટેડના કિસ્સામાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા અમારા ધ્યાનમાં લાવવામાં આવેલા નિર્ણયને ધ્યાનમાં લીધો છે.

૯. સદર મુદ્દાને સંબોધતા પહેલા અને પ્રતિસ્પર્ધી દલીલો અંગે ચર્ચા શરૂ કરતા પહેલા, એ નોંધવું જરૂરી છે કે આક્ષેપિત ચુકાદાથી એ બહાર આવ્યું છે કે કલમ ૪૪૬ ના પ્રકાશમાં, ખાસ કરીને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખાંડ (એ) ના પ્રકાશમાં, કોર્ટની સત્તાના સંબંધમાં ચોક્કસ દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હતી અને એવું દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફોજદારી કેસ કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખાંડ (એ) ના અધિકારક્ષેત્રમાં આવશે નહીં અને તેથી, ફોજદારી કેસો તબદીલ કરવા માટેનો કોઈપણ નિર્દેશ પસાર કરી શકાતો નથી. મૂળ સામાવાળા નંબર ૨ (કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર (લિક્વિડેશનમાં) કંપની કોર્ટ સમક્ષ) દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓ હુકમના પેરા નંબર ૧૭ થી ૧૯ માં નોંધવામાં આવ્યા છે. આક્ષેપિત હુકમના સદર પેરા નંબર ૧૭ થી ૧૯ ને ટાંકવું યોગ્ય રહેશે, જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

“૧૭. શ્રી સોપારકારે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે ઉપરોક્ત ફોજદારી ફરિયાદો પ્રતિવાદી નંબર ૧ કંપની દ્વારા પ્રતિવાદી નંબર ૨ મારફતે

કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે આ કોર્ટ દ્વારા પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટર અને ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરતા હુકમ પહેલાં અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ કંપનીનો વાઈનિંગ અપ હુકમ પસાર કરતા પહેલાં દાખલ કરવામાં આવી હતી. સદર ચારેય ફોજદારી ફરિયાદો વર્તમાન અરજદાર અને પ્રતિવાદી નંબર ૩ થી ૬ સામે ભારતીય ફોજદારી સંહિતાની જોગવાઈઓ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે દાખલ કરવામાં આવી છે અને તેથી, કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૪૫૭ સહવાંચિત કલમ ૪૪૬ ની જોગવાઈઓ ૫ માં મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ પેવિંગ વર્તમાન પ્રોસિક્યુશનના માર્ગમાં આવતી નથી. કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૪૪૬(૧) માં વપરાયેલ દાવો અથવા કાનૂની કાર્યવાહી શબ્દમાં પ્રોસિક્યુશન સામેલ નથી.

૧૮. સદર રજૂઆતના સમર્થનમાં, શ્રી સોપારકારે આયોન એક્સચેન્જ ફાઈનાન્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ફિર્થ ઇન્ડિયા સ્ટીલ કંપની લિમિટેડ (લિક્વિડેશનમાં), ૧૦૩ કંપની કેસ ૬૬૬ ના કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં પણ સંસદે ફોજદારી ગુનાઓ ચલાવવાની કંપની કોર્ટને સત્તા આપવાનું પસંદ કર્યું છે, તેણે તેમ કર્યું છે. કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬ અને ૪૪૨ પાછળનો મુખ્ય હેતુ અથવા ઉદ્દેશ્ય એ છે કે વાઈનિંગ અપમાં

રહેલી કંપનીના સંબંધમાં અથવા જ્યાં વાઈલિંગ અપમાં કાર્યવાહી દાખલ કરવામાં આવી છે, કંપની કોર્ટે એ જોવાનું છે કે કંપનીની સંપત્તિઓ બેફામપણે આપવામાં ન આવે અથવા વેડફાઈ ન જાય. આ સંદર્ભમાં, એ યાદ રાખવું પડશે કે કંપની કોર્ટની મુખ્ય ફરજ તેના સુરક્ષિત અથવા તેના અસુરક્ષિત લેણદારો તેમજ તેના શેરધારકોના દેવાને પહોંચી વળવા માટે કંપનીના બાબતોની દેખરેખ રાખવાની છે અને તે મુજબ તેને સત્તાઓ આપવામાં આવી છે. તેમાં વધુમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કંપનીઝ એક્ટના હેતુઓ માટે, કોર્ટ એટલે કલમ ૨(૧૧) હેઠળ કલમ ૧૦ ના સંબંધમાં કંપની સંબંધિત બાબતોના સંબંધમાં આ અધિનિયમ હેઠળ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોર્ટ અને અધિનિયમ હેઠળના કોઈપણ ગુનાના સંબંધમાં, ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, પ્રથમ વર્ગ, અથવા પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે. ફરિયાદ મંજૂર કરવાની મેજિસ્ટ્રેટની સામાન્ય સત્તા કંપની કોર્ટ દ્વારા નિયંત્રિત થતી નથી. ફોજદારી ગુનાઓ ચલાવવાની સત્તા ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ની જોગવાઈઓ દ્વારા મેજિસ્ટ્રેટ અને સેશન્સ કોર્ટોને આપવામાં આવી છે. કોર્ટે વધુમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૪૪૬ માં કાનૂની કાર્યવાહી અભિવ્યક્તિનો અર્થ માત્ર તે જ કાર્યવાહી છે જે વાઈલિંગ અપમાં કંપનીની સંપત્તિઓ પર અસર કરે છે અથવા વાઈલિંગ અપના મુદ્દા સાથે કેટલાક સંબંધ ધરાવે છે. તેનો અર્થ દરેક સિવિલ કાર્યવાહી નથી જે વાઈલિંગ અપ કાર્યવાહી

પર કોઈ અસર કરતી નથી અથવા ફોજદારી ગુનાઓ જ્યાં કંપની પ્રોસિક્યુટ થવાને પાત્ર હતી. એવું નથી કે આવી અન્ય કાર્યવાહી પર કોઈ નિયંત્રણ નથી. લિક્વિડેટર કલમ ૫૩૭ હેઠળ, જો તેને જરૂર લાગે, તો હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કંપની કોર્ટને અરજી કરી શકે છે અને કંપની કોર્ટ હંમેશા મંજૂરી આપી શકે છે અથવા નકારી શકે છે. તેથી કલમ ૬૨૧(૧) ની ભાષા સૂચવશે કે કલમ ૫૪૫ સિવાય અધિનિયમ હેઠળના ગુનાઓ પર કંપની કોર્ટનું કોઈ નિયંત્રણ નથી. કોર્ટે વધુમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૪૧ ની ભાષા સ્પષ્ટ છે. વપરાયેલ અભિવ્યક્તિ દરેક વ્યક્તિ છે જે ગુનો આચરવામાં આવ્યો ત્યારે કંપનીના ઇન ચાર્જ હતી. આવા કેસમાં ફરિયાદ ફક્ત પેય અથવા ધારક દ્વારા યોગ્ય માર્ગે હોઈ શકે છે. અલબત્ત, આવા ફરિયાદી પણ લેણદાર તરીકે પોતાનો દાવો દાખલ કરવા માટે હકદાર છે. જો આ સ્વીકારવામાં આવે છે, તો ગુનો આચરવા માટે માનવામાં આવતી કંપની માટેનો સૌથી સરળ રસ્તો એ છે કે પિટિશન પ્રાયોજિત કરવી અને પછી કલમ ૪૪૨ હેઠળ કાર્યવાહી પર સ્ટે માટે અરજી કરવી. કલમ ૪૪૬ હેઠળ કંપની કોર્ટ પોતે ફરિયાદ ચલાવી શકતી નથી. લેન્ડ રેવેન્યુ કોડની જોગવાઈઓ હેઠળ આવા દંડની વસૂલાત અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી હશે. કંપનીની મિલકતનું વેચાણ અને જમી કલમ ૫૩૭ ને આધીન છે. આમ આ અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી છે જેને કંપની કોર્ટ જોઈ શકે છે કારણ કે તે

કંપનીની સંપત્તિઓ પર અસર કરશે. વાઈનિંગ અપમાં કંપની કોર્ટ પાસે ફોજદારી પ્રોસિક્યુશન પર સ્ટે આપવાનું અધિકારક્ષેત્ર હશે નહીં અને પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક થાય અથવા વાઈનિંગ અપનો હુકમ થાય તે પહેલાં આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ માટે કંપની પર પ્રોસિક્યુટ કરવા માટે કંપની કોર્ટની પરવાનગી પણ જરૂરી નથી. દુર્લભ કેસમાં જો લિક્વિડેટર પોતે કંપનીના કૃત્યો માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવે છે, તો કંપની કોર્ટની પરવાનગી મેળવવાની સત્તા હંમેશા તેની પાસે હોય છે. કલમ ૪૪૨ અને ૪૪૬ ના હેતુ માટે કાનૂની કાર્યવાહી અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી અભિવ્યક્તિને દાવા સાથે ઇજસ્ટેમ જેનરિસ વાંચવી જ જોઈએ અને તેનો અર્થ ફક્ત સિવિલ કાર્યવાહી હોઈ શકે છે જે વાઈનિંગ અપના સંબંધમાં અસર કરે છે એટલે કે કંપનીની સંપત્તિઓની અનુભૂતિ અને જવાબદારીઓની મુક્તિ. તેથી, કાનૂની કાર્યવાહી અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી અભિવ્યક્તિમાં નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફોજદારી ફરિયાદ સામેલ હશે નહીં.

૧૯. બોમ્બે હાઈકોર્ટના ઉપરોક્ત નિર્ણયના આધારે, શ્રી સોપારકારે રજૂઆત કરી છે કે પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક થાય અથવા વાઈનિંગ અપનો હુકમ થાય તે પહેલાં આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ માટે ફોજદારી પ્રોસિક્યુશન પર સ્ટે આપવાની સત્તા અથવા અધિકારક્ષેત્ર તેની

મૂળ અધિકારક્ષેત્રમાં કંપની કોર્ટ તરીકે તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી આ કોર્ટ પાસે નથી. તેથી તેમણે રજૂઆત કરી છે કે વર્તમાન અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી તમામ ચારેય અરજીઓ ખર્ચ સાથે ફગાવી દેવી જોઈએ. શ્રી સોપારકારે વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે વર્તમાન અરજદાર અને પ્રતિવાદી નંબર ૩ થી ૬ એ આશરે પાંચ વર્ષના સમયગાળા માટે ઉપરોક્ત ફોજદારી કેસોમાં સફળતાપૂર્વક વિલંબ કર્યો હતો અને આ તબક્કે સ્ટે આપવાથી બાબતમાં વધુ વિલંબ થશે જે લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની માટે પૂર્વગ્રહ્યુક્ત હશે કારણ કે તે કિસ્સામાં, પુરાવા ખોવાઈ જવાની અને કાર્યવાહી રદ થવાની પૂરેપૂરી સંભાવના છે. એવી પણ સંભાવના છે કે આરોપી જીવિત ન હોઈ શકે અથવા સાક્ષીઓ પણ પુરાવા આપવા માટે ઉપલબ્ધ ન હોઈ શકે. તેથી તેમણે રજૂઆત કરી છે કે વર્તમાન અરજીઓ ફગાવી દેવી જોઈએ.”

૧૦. ઉપર જણાવેલ પ્રશ્નો (એ) અને (બી) અને અપીલ મેમોમાં ઉલ્ખિત આધારો આ પૂર્વધારણા પર ઉઠાવવામાં આવ્યા છે કે લર્નડ કંપની કોર્ટે સદર દલીલ પર ધ્યાન આપ્યા વગર આક્ષેપિત નિર્દેશ પસાર કર્યો હતો.

૧૧. ચુકાદો અને નિર્દેશો સામેના પડકાર અને દલીલોને સમજવા અને વિચારણા

કરવા માટે, કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬ ને ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી છે.

૧૧.૧ સદર કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૧) માં અન્ય બાબતોની સાથે એ જોગવાઈ છે કે વાઈનિંગ અપનો હુકમ કરવામાં આવ્યા પછી અથવા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવ્યા પછી કોઈપણ દાવો અથવા અન્ય કાર્યવાહી કંપની કોર્ટની મંજૂરી સિવાય શરૂ કરી શકાતી નથી કે ચાલુ રાખી શકાતી નથી. સદર કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) નો ખંડ (એ) એ જોગવાઈ કરે છે કે વાઈનિંગ અપ કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન, કોર્ટને કંપની સામે અથવા કંપની વિરુદ્ધ કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહી અથવા કલમ ૩૯૧ હેઠળની કોઈપણ અરજી મંજૂર કરવા અથવા તેનો નિકાલ કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર રહેશે.

૧૨. સદર જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રશ્ન એ ઉદભવે છે કે શું કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ 'પ્રોસિડિંગ' અભિવ્યક્તિમાં ફોજદારી કેસ સામેલ હશે કે નહીં અને શું કંપની કોર્ટ એવો નિર્દેશ કરી શકે છે કે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ રચાયેલી ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પેન્ડિંગ ફોજદારી ગુના અંગેનો કેસ તેની સમક્ષ તબદીલ કરવામાં આવે (એટલે કે કંપની કોર્ટ સમક્ષ જ્યાં વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર થયો હતો).

૧૩. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની દલીલ પર વિચારણા કરતા પહેલા, આપણે અન્ય કેટલાક પાસાઓ પર વિચાર કરવો જોઈએ જે હુકમમાંથી બહાર આવ્યા છે.

૧૪. આ સંદર્ભમાં, એ નોંધવું પણ જરૂરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટમાં ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને નોટિસ ઇશ્યૂ કરવા (ફોજદારી કેસોની પેન્ડન્સી વિશે અને હાજરી આપવા માટે) ની વિનંતી સાથેની અરજી સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી હતી. સદર અરજી લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તારીખ ૨૫/૦૨/૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૧૪.૧ આ તબક્કે એ નોંધવું અસંગત રહેશે નહીં કે કંપની અરજીઓમાં સેલે સદર તારીખ ૨૫/૦૨/૨૦૦૪ ના હુકમને પડકાર્યો ન હતો (એટલે કે સેલે ૪૪ સમન્સ કાઢ્યો ન હતો) જેના દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટે અરજી ફગાવી દીધી હતી.

૧૪.૨ આક્ષેપિત નિર્ણયમાં, લર્નડ કંપની કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે અને ઠરાવ્યું છે કે લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટે સદર અરજી ફગાવી દેવાના તેના નિર્ણયમાં ગંભીર ભૂલ કરી છે. તે નોંધવું યોગ્ય છે કે આક્ષેપિત નિર્ણયમાં લર્નડ કંપની કોર્ટે એવું પણ

અવલોકન કર્યું છે કે પ્રોસિક્યુશન ચાલુ રાખવું કે નહીં તે અંગેનો નિર્ણય લેવાનું કામ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરનું રહેશે. આ તબક્કે આક્ષેપિત નિર્ણયમાં લર્નડ કોર્ટના અવલોકનોને ધ્યાનમાં લેવું ફળદાયી રહેશે. લર્નડ કંપની કોર્ટે અન્ય બાબતોની સાથે અવલોકન કર્યું છે કે:

“... .. જો ફરિયાદો ખોટી, બનાવટી અથવા હેરાનગતિભરી હોય, તો સત્તાવાર લિક્વિડેટર તેના પર કાર્યવાહી કરી શકશે નહીં....

... .. મૂળ ફરિયાદીનું મન પક્ષપાત વગર તે તટસ્થ અને સ્વતંત્ર રીતે ફરિયાદોની તપાસ કરી શકે છે....

... .. ફરિયાદો અથવા તેમાં કરવામાં આવેલા આરોપો અને/અથવા આરોપોની કાળજીપૂર્વક વિચારણા અથવા નજીકથી તપાસ કરવા પર, ફરિયાદો લડવા યોગ્ય છે કે કેમ તે અંગે એક ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ નિર્ણય લઈ શકાય છે....

... .. કોર્ટ દ્વારા સમાપ્ત કરવાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવે ત્યારે, સત્તાવાર લિક્વિડેટર આવા ડિરેક્ટર અથવા અધિકારીની જગ્યા લે છે અને

તે ફક્ત ઉપરોક્ત ફરિયાદ સામે કાર્યવાહી કરી શકે છે....”

૧૪.૩ આવા અવલોકનની પૃષ્ઠભૂમિમાં, હકીકત એ છે કે આક્ષેપિત નિર્ણય ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર સિવાય અન્ય કોઈ દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો નથી, તે સુસંગતતા અને મહત્વ પ્રાપ્ત કરે છે. અપીલો દર્શાવે છે કે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર પણ લર્નડ કંપની કોર્ટના નિર્ણયનો વિરોધ કરે છે અને તે કંપની કોર્ટ દ્વારા અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગનો પણ વિરોધ કરે છે.

૧૪.૪ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરના લર્નડ કાઉન્સિલે પણ રજૂઆત કરી હતી કે જો કે ૪૪ સમન્સમાં (કંપની અરજીઓ), વર્તમાન સામાવાળા કંપની (સેલ) એ તારીખ ૨૫/૦૨/૨૦૦૪ ના હુકમ સામે કોઈ રાહત માંગી ન હતી (પડકાર્યું ન હતું) (જેના દ્વારા લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને નોટિસ ઇશ્યૂ કરવાના હુકમની માંગ કરતી અરજી ફગાવી દીધી હતી) લર્નડ કંપની કોર્ટે સદર હુકમના ગુણદોષમાં પ્રવેશ કર્યો અને સદર હુકમની કાયદેસરતા અને યોગ્યતાની તપાસ કરી અને ઠરાવ્યું અને જાહેર કર્યું કે:

“૨૩. કોર્ટ એ મતની છે કે મેજિસ્ટ્રેટશ્રીએ ફરિયાદી, શ્રી અપ્રૂવા

જે. શાહને ફરિયાદો સાથે આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં કાયદામાં

અને હકીકતોમાં ખૂબ જ ગંભીર ભૂલ કરી છે કારણ કે દેખીતી રીતે, તેમણે સદર ફરિયાદો ... ના અધ્યક્ષની ક્ષમતામાં દાખલ કરી હતી ...

... .. લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટે ભૂલભરેલી રીતે એવું ઠરાવ્યું છે કે આરોપીઓએ નોટિસ ઇશ્યૂ કરવા માટે માંગવામાં આવી હતી તે હેતુ અથવા ઉદ્દેશ્ય દર્શાવ્યો નથી.

અરજી ફગાવી દેતી વખતે લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આપવામાં આવેલા આ તમામ કારણો તદ્દન અસંગત અને અસ્વીકાર્ય છે.

... .. કોર્ટ દ્વારા સમાપ્ત કરવાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવે ત્યારે, સત્તાવાર લિક્વિડેટર આવા ડિરેક્ટર અથવા અધિકારીની જગ્યા લે છે અને તે ફક્ત ઉપરોક્ત ફરિયાદ સામે કાર્યવાહી કરી શકે છે....”

... .. લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટે અરજી ફગાવી દીધી છે અને ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર પર નોટિસ ઇશ્યૂ કરવાનો ઇનકાર કર્યો છે. તે ન્યાયની મશકરી અને વૈધાનિક જોગવાઈનું સ્પષ્ટ ઉદ્વેગન સિવાય બીજું કંઈ નથી. ...”

૧૪.૫ એવું પણ દાવો કરવામાં આવે છે કે લર્નડ કંપની કોર્ટ મેજિસ્ટ્રેટશ્રીના નિર્ણયની કાયદેસરતા અને યોગ્યતામાં પણ પ્રવેશ કર્યો અને અવલોકન કર્યું અને ઠરાવ્યું કે:

“૨૩. પક્ષકારો તરફથી હાજર રહેલા લર્નડ એડવોકેટ્સને સાંભળ્યા પછી અને તેમની સંબંધિત દલીલો અને ફરિયાદોમાં કરવામાં આવેલા અભિવ્યક્તિઓ અને આરોપો તેમજ તારીખ ૨૫/૦૨/૨૦૦૪ ના રોજ મેજિસ્ટ્રેટશ્રી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમ અને બંને પક્ષકારો દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા સત્તાવાળાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી, કોર્ટ એ મતની છે કે લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટે ફરિયાદી, શ્રી અપ્રૂવા જે. શાહને ફરિયાદો સાથે આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં કાયદામાં અને હકીકતોમાં ખૂબ જ ગંભીર ભૂલ કરી છે કારણ કે દેખીતી રીતે, તેમણે ગુજરાત સ્ટીલ ટ્યુબ્સ લિમિટેડના અધ્યક્ષની ક્ષમતામાં સદર ફરિયાદો દાખલ કરી હતી, જે પાછળથી લિક્વિડેશનમાં ગઈ હતી. અધિનિયમની કલમ ૪૪૫(૩) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ મુજબ, કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ વાઈનિંગ અપનો હુકમ, કંપનીના વ્યવસાય ચાલુ રાખવાના અપવાદ સિવાય કંપનીના અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓને બરતરફીની નોટિસ ગણવામાં આવશે. તારીખ ૨૭/૧૨/૨૦૦૧ ના રોજ કંપની પિટિશન નંબર ૦૭/૨૦૦૧ માં આ કોર્ટ દ્વારા વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે

તારીખથી આગળ, લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપનીના તમામ બાબતો અને સંપત્તિઓનો ચાર્જ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને સોંપવામાં આવ્યો હતો અને અધ્યક્ષ સહિતના તમામ ડિરેક્ટરો ડિરેક્ટર તરીકે બંધ થયા હતા અને આ કોર્ટ દ્વારા વાઇનિંગ અપનો હુકમ પસાર કરતા પહેલાં કંપની વતી કોઈપણ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા ફોજદારી કાર્યવાહી સહિત કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની તેમની પાસે કોઈ સત્તા કે સત્તા નથી. જ્યારે આ હકીકત વર્તમાન અરજદાર દ્વારા ધ્યાન દોરવામાં આવી હતી અને તારીખ ૨૯/૦૭/૨૦૦૩ ના રોજ મેજિસ્ટ્રેટશ્રી સમક્ષ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને નોટિસ જારી કરવા માટે અરજી કરવામાં આવી હતી, ત્યારે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ માં સમાવિષ્ટ વૈધાનિક જોગવાઈઓ અનુસાર સદર અરજી પર વિચાર કરવાને બદલે, લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટ આવી નોટિસ જારી કરવાનો ઇનકાર કર્યો છે અને આ આધારે સદર અરજી ફગાવી દીધી છે કે આરોપીઓએ કંપનીના વાઇનિંગ અપના સંબંધમાં કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈ કે કોઈ પુરાવા રજૂ કર્યા નથી. લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટ ભૂલભરેલી રીતે એવું ઠરાવ્યું છે કે આરોપીઓએ નોટિસ ઇશ્યૂ કરવા માટે માંગવામાં આવી હતી તે હેતુ અથવા ઉદ્દેશ્ય દર્શાવ્યો નથી. અરજી ફગાવી દેતી વખતે લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આપવામાં આવેલા આ તમામ કારણો તદ્દન અસંગત અને અસ્વીકાર્ય છે. જો ફરિયાદો કંપનીના કોઈપણ ડિરેક્ટર અથવા અધિકારી દ્વારા તેની વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં નહીં, પરંતુ

આવા ડિરેક્ટર અથવા અધિકારીની ક્ષમતામાં દાખલ કરવામાં આવે છે, તો કોર્ટ દ્વારા વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર થવા પર, ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર આવા ડિરેક્ટર અથવા અધિકારી તરીકે કામ કરે છે અને તે ફક્ત ઉપરોક્ત ફરિયાદ સામે કાર્યવાહી કરી શકે છે.”

૧૫. આ બાબતે એ નોંધવું યોગ્ય છે કે જ્યારે લર્નડ કંપની કોર્ટે એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી કે લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટનો તારીખ ૨૫/૦૨/૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારાનો નિર્ણય (એટલે કે તારીખ ૧૦/૨૯/૦૭/૨૦૦૩ ની અરજી ફગાવી દેવાનો) સાચો ન હતો અને જો લર્નડ કંપની કોર્ટેના મતે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર ફોજદારી કેસોના સંબંધમાં સક્ષમ સત્તાધિકારી હશે (એટલે કે કેસો ચાલુ રાખવા કે કાર્યવાહી પડતી મૂકવી અને સદર ફોજદારી કેસોના સંદર્ભમાં અન્ય કોઈપણ નિર્ણય/પગલાં લેવા) તો લર્નડ કોર્ટે તે તબક્કે અટકી જવું જોઈતું હતું અને યોગ્ય સ્પષ્ટતા સાથે કેસો મેજિસ્ટ્રેટશ્રીને મોકલી દેવા જોઈતા હતા.

૧૫.૧ જો કે, લર્નડ કંપની કોર્ટે સદર કાર્યવાહી અનુસરી ન હતી. તેના બદલે લર્નડ કંપની કોર્ટે લર્નડ મેજિસ્ટ્રેટના નિર્ણય સામે ટિપ્પણીઓ નોંધવાનું શરૂ કર્યું (જે અપીલમાં પડકારવામાં આવી ન હતી / અરજીનો વિષય ન હતો) અને પછી લર્નડ કંપની કોર્ટે સીધો આદેશ આપ્યો કે ફોજદારી કેસો કંપની કોર્ટમાં તબદીલ

કરવામાં આવે.

૧૫.૨ યોગ્યતામાં અને ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને તક આપવા માટે પણ કેસો રીમાન્ડ કરવા જોઈતા હતા જેથી ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા સાથે અને કોઈપણ લાદવામાં આવેલા પ્રભાવ વગર પોતાની સ્વતંત્ર વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરી શકે. તેના બદલે લર્નડ કંપની કોર્ટે આક્ષેપિત હુકમ અને નિર્દેશ પસાર કર્યો એટલે કે ફોજદારી કેસો કંપની કોર્ટમાં તબદીલ કરવામાં આવશે. સદર ભૂલના પ્રકાશમાં અને ઉપરોક્ત માટે આક્ષેપિત હુકમ રદ કરવા પાત્ર છે.

૧૬. હવે, જ્યાં સુધી આક્ષેપિત નિર્દેશ (ફોજદારી કેસો કંપની કોર્ટમાં તબદીલ કરવા) નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી એ બહાર આવ્યું છે અને તેના પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે કોર્ટે કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખાંડ (એ) દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી સત્તાની કથિત ક્વાયતમાં આક્ષેપિત નિર્દેશ પસાર કર્યો છે જેના દ્વારા ધારાસભ્યએ કંપની દ્વારા અથવા કંપની વિરુદ્ધ કોઈપણ 'દાવો' અથવા 'કાર્યવાહી' મંજૂર કરવા અને નિકાલ કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કર્યું છે.

૧૬.૧ જ્યાં સુધી કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) અને ફોજદારી કેસો તબદીલ કરવાની કંપની કોર્ટની સત્તાના સંબંધમાં મુદ્દો છે ત્યાં સુધી, તે સુસંગત છે કે (i) શીર્ષકવાળી અપીલ સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે (અને મૂળ સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા નહીં, એટલે કે. મેનેજિંગ ડિરેક્ટર); અને (ii) સત્તાવાર લિક્વિડેટરએ ફોજદારી કેસોની કાર્યવાહી કંપની કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવાના આદેશને પડકાર્યો છે; અને (iii) સત્તાવાર લિક્વિડેટરએ કંપની કોર્ટ દ્વારા અધિકારક્ષેત્રની ક્વાયતને પડકાર્યો છે.

૧૭. કલમ ૪૪૬ ના પ્રકાશમાં ખાસ કરીને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) ના પ્રકાશમાં આક્ષેપિત હુકમ સામે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દા અને વાંધાના સંદર્ભમાં, કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) અને અધિનિયમની સદર કલમની ઉપ-કલમ (૧) પર નજર નાખવી યોગ્ય રહેશે જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

“૪૪૬. વાઈલિંગ અપ હુકમ પર દાવાઓ સ્ટે થયેલ છે

(૧) જ્યારે વાઈલિંગ અપનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હોય, ત્યારે ટ્રિબ્યુનલની મંજૂરી સિવાય અને ટ્રિબ્યુનલ લાદી શકે તેવી શરતોને આધીન, કંપની સામે કોઈ દાવો અથવા અન્ય

કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં, અથવા જો વાઈલિંગ અપ હુકમની તારીખે પેનિંગ હોય તો, ચાલુ રાખવામાં આવશે નહીં.

(ર) ટ્રિબ્યુનલને, તે સમયે અમલમાં રહેલા કોઈપણ અન્ય કાયદામાં કંઈપણ વિરુદ્ધ હોવા છતાં, મંજૂરી આપવા અથવા નિકાલ કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર રહેશે

(એ) કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ કોઈ દાવો અથવા કાર્યવાહી;

(બી) કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલ કોઈપણ દાવો (ભારતમાં તેની કોઈપણ શાખા દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલા દાવાઓ સહિત);

(સી) કંપની દ્વારા અથવા તેના સંદર્ભમાં કલમ ૩૯૧ હેઠળ કરવામાં આવેલી કોઈપણ અરજી;

(ડી) અગ્રતાનો કોઈપણ પ્રશ્ન અથવા અન્ય કોઈપણ પ્રશ્ન, ભલે તે કાયદાનો હોય કે હકીકતનો, જે કંપનીના વાઈલિંગ અપ દરમિયાન સંબંધિત હોઈ શકે છે કે ઉદભવી શકે છે; ભલે તે દાવો અથવા કાર્યવાહી સંસ્થાન કરવામાં આવી હોય, અથવા સંસ્થાન કરવામાં આવી હોય, અથવા સદર દાવો અથવા પ્રશ્ન ઉદભવ્યો હોય અથવા ઉદભવે અથવા સદર અરજી કરવામાં આવી હોય અથવા કંપનીના વાઈલિંગ અપના હુકમ

પહેલાં અથવા પછી, અથવા કંપનીઝ (સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૬૦ ની શરૂઆત પહેલાં અથવા પછી કરવામાં આવી હોય.”

૧૮. ઉપરોક્ત જોગવાઈના સાદા વાંચન પર અને અધિનિયમ હેઠળની અન્ય જોગવાઈઓ સાથે અને કાયદાની યોજનાના સંયુક્ત વાંચન પર પણ અને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા હેઠળ સંબંધિત જોગવાઈઓ સાથે ઉપરોક્ત જોગવાઈને વાંચ્યા પછી એવું બહાર આવે છે કે 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિને 'દાવો' અભિવ્યક્તિ સાથે સામાન્ય રીતે વાંચવી જોઈએ.

૧૮.૧ અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ની પેટા કલમ (૨) ની ખંડ (એ) હેઠળ 'કાર્યવાહી' અને/અથવા 'અન્ય કાર્યવાહી' શબ્દ અગાઉના શબ્દ અને ઉપરોક્ત અભિવ્યક્તિ 'કાર્યવાહી' ની આસપાસના શબ્દોમાંથી રંગ લેશે.

૧૮.૨ કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૧) માં અન્ય બાબતોની સાથે એ જોગવાઈ છે કે જ્યારે વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર થાય છે અથવા જ્યારે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવે છે, ત્યારે કોર્ટની મંજૂરી સિવાય કોઈપણ દાવો અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી દાખલ કરી

શકાતી નથી અથવા શરૂ કરી શકાતી નથી અથવા ચાલુ રાખી શકાતી નથી (જો અગાઉથી દાખલ કરવામાં આવી હોય) અને આગળ વધી શકાતી નથી. આમ, સદર જોગવાઈ દાવો અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી દાખલ કરવા માટે અથવા શરૂ કરવા માટે અને પેઝિંગ દાવો અથવા કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા માટે કોર્ટની મંજૂરી અથવા પરવાનગીને શરત અથવા આવશ્યકતા બનાવે છે.

૧૮.૩ સદર જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને, દાવો અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી, જો અગાઉથી દાખલ કરવામાં આવી હોય, તો કંપની કોર્ટ દ્વારા મંજૂરી અથવા પરવાનગીને આધીન, તે જ કોર્ટ સમક્ષ રહેશે અને ચાલુ રહેશે જ્યાં દાવો અથવા કાનૂની કાર્યવાહી પેઝિંગ હતી (જ્યારે વાઈલિંગ અપનો હુકમ પસાર થાય છે અથવા જ્યારે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવે છે).

૧૮.૪ સદર ઉપ-કલમ (૧) કાર્યવાહી કંપની કોર્ટમાં તબદીલ કરવાના પ્રશ્ન અથવા મુદ્દાની કલ્પના કરતી નથી કે વિચાર કરતી નથી.

૧૮.૫ જો વાઈલિંગ અપનો હુકમ કરવામાં આવ્યા પછી અથવા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવ્યા પછી દાવો અથવા અન્ય કાનૂની

કાર્યવાહી દાખલ કરવા અથવા શરૂ કરવાનો પ્રસ્તાવ છે, તો આવા દાવો અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહીનું સંસ્થાન તે કોર્ટ સમક્ષ કરી શકાય છે જ્યાં કાયદા અનુસાર સામાન્ય રીતે દાવો અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી દાખલ કરવામાં આવશે, પરંતુ કંપની કોર્ટની મંજૂરી સાથે / મંજૂરી હેઠળ (જે કેસોમાં વાઈલિંગ અપનો હુકમ અથવા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરતો હુકમ પસાર થાય છે)

૧૮.૬ જ્યાં સુધી 'કાર્યવાહી' (કંપની કોર્ટમાં) તબદીલ કરવાની કંપની કોર્ટની સત્તાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, જો ચોક્કસ જોગવાઈ એટલે કે કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૩) ના ૨૬ થયા પછી, કંપની કોર્ટે એવું ધારવું પડે કે દાવો અથવા કાર્યવાહી 'મંજૂર કરવાની' અથવા 'નિકાલ કરવાની' સત્તામાં દાવો અથવા કાર્યવાહી તબદીલ કરવાની સત્તા સામેલ છે અને તેણે કલમ ૪૪૬(૨) ના ખંડ (એ) માંથી આવી સત્તા મેળવવી કે તારવવી પડે છે, તો પ્રશ્ન જે ઉદભવશે તે એ છે કે શું 'કાર્યવાહી' શબ્દમાં ફોજદારી કેસો સામેલ છે કે નહીં અને શું કલમ ૪૪૬(૨) ના સદર ખંડ (એ) માંથી આવી સત્તા મેળવ્યા પછી, કંપની કોર્ટ ફોજદારી કેસ (ટ્રાયલ કોર્ટમાંથી) કંપની કોર્ટમાં તબદીલ કરવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે કે નહીં.

૧૯. ઉપર સૂચવ્યા મુજબ, 'કાર્યવાહી' શબ્દને કલમ ૪૪૬ (૨) ના ઉપરોક્ત ખંડ (એ) માં 'દાવો' શબ્દ સાથે સામાન્ય રીતે વાંચવો આવશ્યક છે.આ સંદર્ભમાં, એ નોંધવું યોગ્ય છે કે પેટા કલમ (૨) ની ઉપરોક્ત કલમ (એ) પછી કલમ (બી), (સી) અને (ડી) આવે છે.કલમ (બી) જે 'કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલા કોઈપણ દાવાને' આવરી લે છે અને કલમ (સી) કલમ ૩૯૧ (એટલે કે લેણદારો અને કંપનીના સભ્યો સાથે સમાધાન કરવા અથવા વ્યવસ્થા કરવા માટેની અરજી) હેઠળની અરજીને આવરી લે છે, જ્યારે કલમ (ડી) અદાલતને 'કંપનીને સમાપ્ત કરતી વખતે અગ્રતાના કોઈપણ પ્રશ્નને ધ્યાનમાં લેવા અને નિર્ણય લેવા' નો અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરે છે.

૧૯.૧ સદર ત્રણ ખંડ (બી), (સી) અને (ડી) માત્ર સિવિલ કાર્યવાહી સુધી મર્યાદિત અને સંબંધિત નથી પરંતુ તે એવી બાબતો સુધી મર્યાદિત છે જે કંપનીની સંપત્તિ અને મિલકત સાથે સંબંધિત છે (લિક્વિડેશનમાં) અને તે ફોજદારી ગુના એટલે કે ફોજદારી કેસ અને તેમના પ્રોસિક્યુશનના કેસો સાથે સંબંધિત નથી. ખંડ (બી), (સી) અથવા (ડી) માં એવું દર્શાવવા માટે કંઈ નથી કે સદર ખંડ ફોજદારી ગુના અથવા ફોજદારી કેસો તેમની ટ્રાયલ અને સાવચેતી સાથે સંબંધિત છે અથવા તેમાં સામેલ છે.

૧૯.૨ આમ, જ્યારે કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) હેઠળ વપરાયેલ 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિ 'દાવો' શબ્દ સાથે અને સદર ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (બી) થી (ડી) સાથે ઈજસ્ટેમ જેનરિસ વાંચવામાં આવે છે ત્યારે તે બહાર આવે છે કે 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિ 'ગુના' અને/અથવા પ્રોસિક્યુશન અને ફોજદારી ગુના વિશેના ફોજદારી કેસોને તેના દાયરામાં લેતી નથી અને ઉપ-કલમ (૨) નો સદર ઉપ-ખંડ (એ) કંપની કોર્ટને ફોજદારી કેસો (ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ રચાયેલા લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પેઝિંગ) લર્નડ કંપની કોર્ટમાં (જ્યાં વાઈલિંગ અપ કાર્યવાહી પેઝિંગ છે) તબદીલ કરવાનો નિર્દેશ આપવાની સત્તા આપતો નથી.

૧૯.૩ આ અધિનિયમ હેઠળની અન્ય જોગવાઈઓ સાથે સમગ્ર કલમ ૪૪૬ની એકંદર વિચારણા પર, એવું બહાર આવે છે કે ઉપરોક્ત જોગવાઈ તેના કાર્યક્ષેત્રની કાર્યવાહી અને કંપનીની મિલકત અને તેના સમાપનને લગતા મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લે છે, જેમાં કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ નાણાંનો દાવો સામેલ છે.

૧૯.૪ પ્રસ્તુત કેસમાં, પ્રશ્નવાળા કેસો એટલે કે લર્નડ ટ્રાયલ સમક્ષ પેઝિંગ કેસો ભારતીય ફોજદારી સંહિતાની કલમ ૧૨૦-બી, ૧૧૪, ૩૪ અને ૪૦૯ ના કથિત

ગુના વિશેના કેસો હતા અને અધિનિયમ હેઠળ અથવા સામેના ગુના વિશેના ન હતા. આ સ્થિતિ હોવા છતાં, લર્નડ કંપની કોર્ટે હુકમ કર્યો કે સદર કેસો કંપની કોર્ટમાં 'તબદીલ' કરવામાં આવે. લર્નડ કંપની કોર્ટે અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ સત્તાની કથિત ક્વાયતમાં સદર હુકમ અને નિર્દેશ પસાર કર્યો.

૧૯.૫ જો કે, કલમ ૪૪૬ ની પેટા કલમ (૨) ની કલમ (એ) હેઠળની 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિને 'ફોજદારી કેસો' / ફોજદારી ગુના સંબંધિત આરોપોથી ઉદ્ભવતા કેસોનો સમાવેશ કરવા માટે વાંચી શકાતી નથી.

૧૯.૬ કલમ ૪૪૬ ના સ્વભાવ અને અવકાશના પ્રકાશમાં ખાસ કરીને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) અને સદર ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) તેમજ સદર ખંડ અને ઉપ-કલમ હેઠળ ધારાસભ્ય દ્વારા વપરાયેલી ભાષા જે ધારાસભ્યના ઇરાદાને સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે, તેવું પકડી રાખવું શક્ય નથી કે 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિ ફોજદારી કેસોને તેના દાયરામાં લે છે અને તેમાં સામેલ છે. કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ખાસ કરીને સદર ઉપ-કલમની ખંડ (એ) હેઠળ ફોજદારી કેસોના 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિના અવકાશમાં સમાવેશને સમર્થન અને યોગ્ય ઠેરવવા માટે કંઈ નથી.

૨૦. અધિનિયમ હેઠળની વિવિધ જોગવાઈઓ અને અધિનિયમની યોજનાના પ્રકાશમાં એ બહાર આવે છે, ખાસ કરીને જ્યારે અધિનિયમ હેઠળની જોગવાઈઓ સંયુક્ત રીતે અને ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળની જોગવાઈ (ત્યારબાદ 'સંહિતા' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) સાથે સામસામે વાંચવામાં આવે છે કે જ્યાં પણ ધારાસભ્યને ફોજદારી ગુના સંબંધિત કેસો ચલાવવાની કંપની કોર્ટને અધિકારક્ષેત્ર અને સત્તા આપવી જરૂરી અને યોગ્ય જણાઈ, તેણે તે ચોક્કસપણે અને સ્પષ્ટપણે કર્યું છે.

૨૦.૧ આ સંદર્ભમાં, શ્રી શાહ, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કલમ ૪૫૭ (૧) (એ) માં વિધાનસભાએ 'પ્રોસીક્યુશન' તેમજ 'દાવો' અને 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કર્યો છે જે 'પ્રોસીક્યુશન' શબ્દ વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવે છે.

૨૦.૨ સદર કલમ ૪૫૭(૧)(એ) નો લખાણ અને ભાષા કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિના હેતુને સમજવાના હેતુથી સુસંગત અને સહાયક છે, જે 'પ્રોસીક્યુશન' અભિવ્યક્તિથી વિરુદ્ધ છે. સદર કલમ ૪૫૭(૧)(એ) નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

“૪૫૭. લિક્વિડેટરની સત્તાઓ. –

(૧) કોર્ટ દ્વારા વાઈલિંગ અપમાં લિક્વિડેટરને કોર્ટની મંજૂરી સાથે નીચેની સત્તા રહેશે,–

(એ) કંપનીના નામ પર અને તેની વતી કોઈપણ દાવો, પ્રોસિક્યુશન, અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી, સિવિલ અથવા ફોજદારી, સંસ્થાન કરવા અથવા બચાવ કરવા માટે;

(બી) કંપનીના ફાયદાકારક વાઈલિંગ અપ માટે જરૂરી હોય ત્યાં સુધી કંપનીનો વ્યવસાય ચાલુ રાખવા માટે;

(સી) સ્થાવર અને જંગમ મિલકત અને જાહેર હરાજી અથવા ખાનગી કરાર દ્વારા કંપનીના કાર્યવાહીપાત્ર દાવાઓનું વેચાણ કરવું, તેનો સંપૂર્ણ હિસ્સો કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા કોર્પોરેટ સંસ્થાને ટ્રાન્સફર કરવાની સત્તા સાથે, અથવા તેને પાર્સલમાં વેચવું;

[(સીએ) ચાલુ પેઢી તરીકે કંપનીના ઉપક્રમને સંપૂર્ણ વેચાણ કરવું]

“(૨)

[(૨એ)...

(૨બી)...

(૨સી)... થી (૨જી)... "

૨૦.૩ આ જોગવાઈના માધ્યમથી, વિધાનસભાએ સત્તાવાર લિક્વિડેટરને કંપનીના નામે અને વતી (લિક્વિડેશનમાં) કાર્યવાહી શરૂ કરવાની અથવા તેનો બચાવ કરવાની સત્તા આપી છે.તે સુસંગત છે કે આમ કરતી વખતે, વિધાનસભાએ સત્તાવાર લિક્વિડેટરને કોઈપણ 'કાર્યવાહી' તેમજ 'દાવો' અને 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' સ્થાપિત કરવા અથવા તેનો બચાવ કરવાની સ્પષ્ટ અને વિશેષ સત્તા આપી છે.

૨૦.૪ કલમ ૪૫૭(૧)(એ) હેઠળની ભાષા એ બહાર લાવે છે, પ્રદર્શિત કરે છે અને ભાર મૂકે છે કે વિધાનસભાએ એક તરફ 'પ્રોસિક્યુશન' અને બીજી તરફ સિવિલ કેસો અથવા ફોજદારી કેસો/ફોજદારી ગુના વિશેના કેસો સાથે સંબંધિત ન હોય તેવી 'કાર્યવાહી' વચ્ચે સભાનપણે ભેદ કર્યો છે અને જાળવ્યો છે.

૨૦.૫ જો કે આ જોગવાઈ 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' શબ્દનો ઉપયોગ કરે છે, તેમ છતાં વિધાનસભાએ હજુ પણ અલગથી અને સ્પષ્ટપણે 'કાર્યવાહી' શબ્દનો

ઉદ્દેશ કર્યો છે અને તેનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૨૦.૬ વિધાનસભાએ સ્પષ્ટપણે 'દાવો' અને 'કાર્યવાહી' અને 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે.પછી, ' સિવિલ અથવા ફોજદારી' શબ્દોનો સ્પષ્ટ રીતે ઉપયોગ કરીને, વિધાનસભાએ 'કાર્યવાહી' અને 'કાર્યવાહી' શબ્દ વચ્ચેના તફાવત પર ભાર મૂક્યો છે.'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' શબ્દનો ઉપયોગ કર્યા પછી પણ 'પ્રોસીક્યુશન' શબ્દનો ઉપરોક્ત ઉપયોગ દર્શાવે છે કે જ્યાં પણ વિધાનસભા ફોજદારી કેસોનો સમાવેશ કરવાનો અને ફોજદારી કેસોના સંદર્ભમાં કંપની કોર્ટને સત્તા આપવાનો ઇરાદો ધરાવે છે ત્યાં વિધાનસભાએ તે સ્પષ્ટપણે કર્યું છે અને ધારણા અથવા અર્થઘટનની પ્રક્રિયા માટે ઉપરોક્ત પાસાને છોડ્યું નથી.

૨૦.૭ તે સુસંગત છે કે 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કર્યા પછી પણ 'કાર્યવાહી' શબ્દના ચોક્કસ ઉપયોગનો હેતુ એ વાત પર ભાર મૂકવાનો છે કે 'કાર્યવાહી' અથવા 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિનો અર્થ એ નથી કે તે આપમેળે એટલે કે ચોક્કસ સમાવેશ વિના, કાર્યવાહીને પણ આવરી લે છે.વિધાનસભાએ 'સિવિલ' શબ્દો પછી 'અથવા ફોજદારી' શબ્દોનો સમાવેશ કરીને આ પાસાને વધુ સ્પષ્ટ અને ભાર મૂક્યો છે અથવા મજબૂત

બનાવ્યો છે.ઉપરોક્ત ચોક્કસ ઉપયોગ દર્શાવે છે કે કંપની અદાલત અથવા સત્તાવાર લિક્વિડેટરને સત્તા પ્રદાન કરતી વખતે, વિધાનસભાએ જ્યારે પણ જરૂરી હોય ત્યારે, કાર્યવાહી/ગુના/ફોજદારી કેસોનો સ્પષ્ટ અને ખાસ ઉલ્લેખ કરવાની અને ફોજદારી કેસોની સુનાવણીને 'દાવો' અને 'કાર્યવાહી' થી અલગ પાડવાની કાળજી લીધી છે.

૨૦.૮ જો 'કાર્યવાહી' શબ્દપ્રયોગ કોઈને પણ આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચાડવા માટે પૂરતો અને પર્યાપ્ત હોત કે ફોજદારી કેસો અને કાર્યવાહીનો દાવો આ શબ્દમાં સામેલ છે, તો વિધાનસભાએ 'કાર્યવાહી' અને 'અથવા' ફોજદારી 'શબ્દોનો સ્પષ્ટ રીતે ઉપયોગ કરીને તેના પર એટલો સ્પષ્ટ, વિસ્તૃત અને ભારપૂર્વક ભાર મૂક્યો ન હોત.

૨૦.૯ કલમ ૪૫૭(૧)(એ) હેઠળની ભાષા એ બહાર લાવે છે, પ્રદર્શિત કરે છે અને ભાર મૂકે છે કે વિધાનસભાએ એક તરફ 'પ્રોસિક્યુશન' અને બીજી તરફ ફોજદારી કેસો (ફોજદારી ગુના વિશેના કેસો) સાથે સંબંધિત ન હોય તેવી સિવિલ કેસો અથવા 'કાર્યવાહી' વચ્ચે સમાનપણે ભેદ કર્યો છે અને જાળવ્યો છે.

૨૦.૧૦ 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' શબ્દો પછી અને – ખાસ કરીને 'સિવિલ' શબ્દ પછી 'અથવા ફોજદારી' શબ્દનો ચોક્કસ અને સ્પષ્ટ ઉપયોગ આ પાસાને પુષ્કળ અને સાર્થક રીતે બહાર લાવે છે અને સ્પષ્ટ કરે છે અને વિધાનસભાએ તેના ઇરાદાને પણ સમજાવ્યું છે અને તે પણ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે તેણે સદર પાસાને તક અથવા અર્થઘટન પર છોડ્યું નથી.

૨૦.૧૧ વિધાનસભા દ્વારા ચોક્કસપણે અને સ્પષ્ટપણે ઉપયોગમાં લેવાયેલી ભાષાને નકામી અથવા નિર્રથક બનાવવી જોઈએ નહીં અને ચોક્કસ અભિવ્યક્તિને માત્ર વધારાની ગણાવીને અપ્રભાવી બનાવવી જોઈએ નહીં. આમ, ઉપરોક્ત મહત્વપૂર્ણ ભેદ, જે સ્પષ્ટ છે અને તેને અવગણી શકાતો નથી.

૨૦.૧૨ આમ, કલમ ૪ ખાતેની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ 'કાર્યવાહી' શબ્દ એવા અર્થઘટનને પાત્ર નથી કે તેમાં ફોજદારી કેસોને પણ (પોતાની તરફ – કંપની કોર્ટમાં) તબદીલ કરવાની સત્તા સામેલ છે અને આવા કેસોની ટ્રાયલ ચલાવવાની સત્તા સામેલ છે.

૨૦.૧૩ કલમ ૪૫૭ દ્વારા વિધાનસભા દ્વારા ભાર મૂકવામાં આવેલો ભેદ

સુસંગત અને સાસંગત છે. સદર કલમ ૪૫૭(૧) એ સ્થિતિ બહાર લાવે છે અને ભાર મૂકે છે કે કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિને 'પ્રોસિક્યુશન' અને/અથવા ફોજદારી કેસોનો અર્થ કરવા અથવા બાંધવા માટે વાંચી શકાતી નથી.

૨૧. સદર જોગવાઈ સાથે અધિનિયમની કલમ ૪૫૪(૫) અને કલમ ૪૫૪(૫એ) નો સંદર્ભ લઈ શકાય છે:

“(૫) જો કોઈ વ્યક્તિ, વાજબી બહાના વગર, આ કલમની કોઈપણ આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવામાં ભૂલ કરે છે, તો તેને બે વર્ષ સુધીની મુદતની કેદની સજા થઈ શકે છે, અથવા દંડ જે દરેક દિવસ માટે એક હજાર રૂપિયા સુધીની હોઈ શકે છે જેમાં ભૂલ ચાલુ રહે છે, અથવા બંને સાથે દંડ થઈ શકે છે.

((૫એ) કોર્ટ જેના દ્વારા વાઈનિંગ અપ હુકમ કરવામાં આવે છે અથવા પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવે છે, તે સદર ગુનાની રચના કરતી હકીકતોની ફરિયાદ પ્રાપ્ત કરીને ઉપ-કલમ (૫) હેઠળના

ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે અને મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા સમન્સ કેસોની ટ્રાયલ માટે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા ૧૮૯૮ ૩૦૬ માં નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર ગુનાની ટ્રાયલ જાતે ચલાવી શકે છે.”

૨૧.૧ કલમ ૪૫૪ ની ઉપ-કલમ (૫) માં અન્ય બાબતોની સાથે એ જોગવાઈ છે કે જો વાજબી બહાના વગર કોઈપણ વ્યક્તિ કલમ ૪૫૪ ની આવશ્યકતાનું પાલન કરવામાં ડિફોલ્ટ કરે છે, તો તેને ૨ વર્ષ સુધીની કેદ અથવા દરરોજ માટે રૂ. ૧,૦૦૦/- નો દંડ અથવા બંનેની સજા થઈ શકે છે. આમ, સદર કલમની આવશ્યકતાનું પાલન કરવામાં ડિફોલ્ટને કેદ/દંડ સાથે (ફોજદારી ગુના તરીકે) શિક્ષાપાત્ર બનાવવામાં આવે છે.

૨૧.૨ ત્યારબાદ, કલમ ૪૫૪ ની ઉપ-કલમ (૫એ) માં અન્ય બાબતોની સાથે એ જોગવાઈ છે કે 'કોર્ટ' (અધિનિયમ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત મુજબ) જેણે વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર કર્યો છે તે ઉપ-કલમ (૫) હેઠળના ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે. સદર ઉપ-કલમ (૫એ) માં વધુમાં જોગવાઈ છે કે કોર્ટ (અધિનિયમ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત મુજબ) સમન્સ કેસોની ટ્રાયલ માટે સંહિતા હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર [એટલે કે અધિનિયમની ઉપ-કલમ (૫) માં ઉલ્લેખિત ગુનો] સદર ગુનાની ટ્રાયલ જાતે ચલાવી શકે છે.

૨૧.૩ આ જોગવાઈ એ દ્રષ્ટિકોણને સમજાવે છે અને સમર્થન આપે છે અને મજબૂત કરે છે કે જ્યારે પણ વિધાનસભાએ ફોજદારી ગુનાનો કેસ ચલાવવા માટે કંપની કોર્ટને સત્તા પ્રદાન કરવી જરૂરી અથવા યોગ્ય માન્યું હોય, ત્યારે તેણે તે ખાસ કરીને કર્યું છે અને સ્પષ્ટપણે જરૂરી સત્તા પ્રદાન કરી છે.

૨૧.૪ જ્યારે કલમ ૪૫૪(૫), ૪૫૪(૫એ) અને ૪૫૭(૧)(એ) ને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) સાથે સામસામે ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે સદર સંયુક્ત વાંચન એ દ્રષ્ટિકોણને મજબૂત કરે છે કે 'કાર્યવાહી' શબ્દને અગાઉના શબ્દ 'દાવો' સાથે ઈજસ્ટેમ જેનરિસ વાંચવો આવશ્યક છે અને તેના અવકાશને સર્વસમાવેશક અથવા વિસ્તૃત અર્થઘટનની સહાયથી વિસ્તૃત કરી શકાતો નથી જેથી ફોજદારી ગુનાના કેસોને તેના દાયરામાં સામેલ કરી શકાય.

૨૧.૫ કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૧) અને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) વચ્ચેનો દેખીતો અને સ્પષ્ટ ભેદ પણ ચૂકી શકાય નહીં અથવા અવગણી શકાતો નથી. કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૧) હેઠળ વિધાનસભાએ 'દાવો' શબ્દ પછી 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કર્યો છે

જ્યારે ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ 'દાવો' શબ્દ પછી વિધાનસભાએ 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૨૧.૬ આ ઉપરાંત, આ તબક્કે, અગાઉની કલમ ૪૪૨ અને કલમ ૪૪૬ની અગાઉની પેટા કલમ (૩) પર પણ એક નજર નાખી શકાય છે. અગાઉની કલમ ૪૪૨ આ રીતે વાંચે છે:

“૪૪૨. કંપની સામે કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવાની અથવા રોકવાની કોર્ટની સત્તા:

વાઈનિંગ અપ પિટિશન રજૂ કર્યા પછી અને વાઈનિંગ અપ હુકમ કરવામાં આવે તે પહેલાં કોઈપણ સમયે, કંપની, અથવા કોઈપણ લેણદાર અથવા ફાળો આપનાર, –

(એ) જ્યાં કંપની સામે કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહી સુપ્રીમ કોર્ટમાં અથવા કોઈપણ હાઈકોર્ટમાં પેન્ડિંગ છે, ત્યાં તે કોર્ટમાં અરજી કરી શકે છે જેમાં દાવો અથવા કાર્યવાહી પેન્ડિંગ છે કાર્યવાહી પર સ્ટે માટે; અને

(બી) જ્યાં કંપની સામે કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહી અન્ય કોઈપણ કોર્ટમાં પેન્ડિંગ છે, ત્યાં કંપનીને વાઈનિંગ અપ કરવા માટે અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોર્ટમાં અરજી કરી શકે છે, દાવા અથવા કાર્યવાહીમાં વધુ કાર્યવાહી રોકવા માટે;

અને કોર્ટ જેમાં અરજી કરવામાં આવે છે તે તેને યોગ્ય લાગે તેવી શતો પર કાર્યવાહી પર સ્ટે આપી શકે છે અથવા રોકી શકે છે.”

૨૧.૭ જયારે કે કલમ ૪૪૬ ની અગાઉની પેટા કલમ (૩) આ રીતે વાંચે છે:

“(૩) કંપની દ્વારા અથવા વિરુદ્ધ કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહી જે કોઈપણ કોર્ટમાં પેન્ડિંગ છે સિવાય કે જેમાં કંપનીનું વાઈનિંગ અપ કાર્યવાહી ચાલી રહી છે, તે સમયે અમલમાં રહેલા કોઈપણ અન્ય કાયદામાં કંઈપણ વિરુદ્ધ હોવા છતાં, તે કોર્ટમાં તબદીલ કરી શકાય છે અને તેનો નિકાલ કરી શકાય છે.”

દ્વારા અથવા વિરુદ્ધ 'કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહી' પર સ્ટે આપવાની અથવા રોકવાની લર્નડ કંપની કોર્ટને સત્તા આપી હતી અને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૩) એ 'કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહી' તબદીલ કરવાની સત્તા આપી હતી. કંપનીઝ (બીજો સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૨ દ્વારા સદર જોગવાઈઓ છોડી દેવામાં આવી છે.

૨૧.૮ એ નોંધવું જરૂરી છે કે કલમ ૪૪૨ (કંપની (બીજો સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૨ (૧૧/૨૦૦૩) ના આધારે) ને હટાવવી અથવા હટાવવી અને કલમ ૪૪૬ ની પેટા કલમ (૩) ને હટાવવી અથવા હટાવવી એ વિધાનસભાના હેતુ તેમજ કાનૂની સ્થિતિનું નોંધપાત્ર સૂચક છે કે કોઈ પણ દાવો અથવા કાર્યવાહીને વિદ્વાન કંપની અદાલતમાં સ્થાનાંતરિત કરવાની સત્તા અને સત્તા કાઢી નાખવામાં આવે છે. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે અગાઉની પેટા કલમ (૩) એ ખાસ કરીને અને સ્પષ્ટપણે કંપની કોર્ટ (જ્યાં વાઈનિંગ અપ કાર્યવાહી બાકી છે) ને અન્ય કોઈ પણ અદાલતમાં બાકી કાર્યવાહીને સ્થાનાંતરિત કરવાની સત્તા આપી હતી. આ જોગવાઈ વિધાનસભા દ્વારા અવગણવામાં આવી છે/દૂર કરવામાં આવી છે.

૨૧.૧૦ સદર રદ કરવું અથવા બાદ કરવું તે સ્થિતિને પ્રબળ બનાવે છે કે કલમ ૪૪૬(૨)(એ) હેઠળ 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિ ફોજદારી ગુના અને ફોજદારી ગુના

સંબંધિત કેસોને તેના દાયરામાં લેતી નથી અને તે એ પણ બહાર લાવે છે કે કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ 'કાર્યવાહી' શબ્દના અવકાશમાં 'ફોજદારી કેસો' અથવા 'ફોજદારી કેસોનું પ્રોસિક્યુશન' ઉમેરવું અથવા જોડવું ન તો મંજૂર છે કે ન તો યોગ્ય છે.

૨૧.૧૧ આ પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું માનવું શક્ય નથી કે કલમ ૪૪૬ની પેટા કલમ (૨) ની કલમ (એ) હેઠળ 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિમાં ફોજદારી કેસોનો સમાવેશ થશે.

૨૧.૧૨ ઉપરોક્ત ચર્ચા પરથી, તે સ્પષ્ટ રીતે બહાર આવે છે કે ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળની 'કાર્યવાહી' શબ્દનો સમાવેશ થતો નથી અને તેને વિસ્તૃત કરી શકાતો નથી અને તેને તેના નિયંત્રણમાં ફોજદારી કેસો અથવા કાર્યવાહીનો સમાવેશ કરવા માટે વિસ્તૃત કરી શકાતો નથી અને વિદ્વત કંપની અદાલત વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પડતર ફોજદારી ગુના સંબંધિત કેસોને કંપની કોર્ટમાં સ્થાનાંતરિત કરવાની આ જોગવાઈ હેઠળની સત્તા અથવા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી.

૨૧.૧૩ આ તબક્કે, અધિનિયમની કલમ ૫૫૨(૧) અને (૩) અને (૪) ને પણ ધ્યાનમાં લેવું અસંગત રહેશે નહીં. સદર જોગવાઈ પરથી, એ બહાર આવે છે કે જ્યાં સુધી વિધાનસભાને ઘોષણા કરવા માટે કંપની કોર્ટને સત્તા આપવી જરૂરી અને યોગ્ય જણાઈ, તેણે લર્નડ કંપની કોર્ટને વિશિષ્ટ સત્તા સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરી એટલે કે કોઈપણ વ્યક્તિ સામે ઘોષણા કરવી કે જેણે જાણી જોઈને લેણદારો અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને છેતરવાના ઇરાદાથી વ્યવસાય ચાલુ રાખવામાં પક્ષકાર હતો અને ઘોષણા કરવી કે આવી વ્યક્તિ કેદ સાથે શિક્ષાપાત્ર હશે [અધિનિયમની કલમ ૫૪૨(૩) હેઠળ નિર્ધારિત મુજબ].

૨૧.૧૪ સદર જોગવાઈ એ ઢ્રષ્ટિકોણને સમર્થન આપે છે અને મજબૂત કરે છે કે જ્યારે પણ વિધાનસભાનો ઇરાદો હતો કે કંપની કોર્ટે ફોજદારી ગુના સંબંધિત કેસ ચલાવવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ અથવા ચૂકવણી અને આચરણના કૃત્યો કે જેને ગુના તરીકે ગણવામાં આવશે અથવા આવા કેસોની ટ્રાયલ ચલાવવી જોઈએ (કાર્યવાહી), ત્યારે વિધાનસભાએ સદર ઇરાદો અથવા સ્થિતિ સ્પષ્ટપણે અને ચોક્કસપણે વ્યક્ત કરી હતી અને લર્નડ કંપની કોર્ટને જરૂરી સત્તા સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરી હતી.

૨૧.૧૫ આમ, જ્યારે કલમ ૪૪૬ હેઠળ, ખાસ કરીને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ

(૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ વિધાનસભાએ 'ફોજદારી કેસો' અથવા 'કાર્યવાહી' નો ઉલ્લેખ કર્યો નથી કે તેમાં સમાવેશ કર્યો નથી ત્યારે વિસ્તૃત અર્થઘટનની પ્રક્રિયા દ્વારા સદર શ્રેણી કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) માં અને/અથવા કલમ ૪૪૬(૨)(એ) હેઠળ વપરાયેલ 'કાર્યવાહી' શબ્દમાં ઉમેરી શકાતી નથી, સમાવી શકાતી નથી અથવા વાંચી શકાતી નથી.

૨૧.૧૬ અધિનિયમની યોજના અથવા અધિનિયમ હેઠળની જોગવાઈ – ખાસ કરીને વિચારણા હેઠળની જોગવાઈ (અધિનિયમની કલમ ૪૪૬) – વિધાનસભાને કોઈ ઇરાદો અથવા કોઈપણ જગ્યા અથવા સંભાવના દર્શાવતી નથી, કેદ કરતાં વધુ તો વિધાનસભાને ઇરાદો આભારી કરવાની કોઈ જરૂર નથી (એટલે કે વિધાનસભાનો ઇરાદો 'કાર્યવાહી' શબ્દના અવકાશમાં ફોજદારી કેસોનો સમાવેશ કરવાનો હતો) અથવા સદર જોગવાઈમાં સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે તેના કરતાં વધુ વાંચવું અથવા સદર જોગવાઈનું સાદું વાંચન પરવાનગી આપે છે એટલે કે વિસ્તૃત અર્થઘટન અપનાવ્યા વગર.

૨૧.૧૭ માત્ર એટલા માટે કે 'કોઈપણ કોર્ટ સમક્ષ પેનિંગ' કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવાની સત્તા કલમ ૩૯૧ હેઠળ લર્નડ કંપની કોર્ટને આપવામાં આવી છે, ફોજદારી ગુના સંબંધિત કેસો તબદીલ કરવાની અને આવા ફોજદારી કેસોની

ટ્રાયલ ચલાવવાની સત્તા ધારી શકાતી નથી. જ્યાં સુધી આવી સત્તા ચોક્કસ જોગવાઈ દ્વારા સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી એવું ધારી શકાતું નથી કે સત્તા અસ્તિત્વમાં છે અથવા લર્નડ કંપની કોર્ટમાં વ્યાપ્ત છે અથવા તેને પ્રદાન કરવામાં આવી છે.

૨૧.૧૮ જો વિધાનસભાનો ઇરાદો લર્નડ કંપની કોર્ટને આવી સત્તા આપવાનો હતો અને/અથવા જો વિધાનસભાનો ઇરાદો હતો કે વાઈનિંગ અપ પ્રક્રિયાની પેન્ડન્સી દરમિયાન (એટલે કે કંપનીના વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર થયા પછી), ફોજદારી ગુનાના કેસો લર્નડ કંપની કોર્ટમાં તબદીલ થઈ શકે છે અથવા લર્નડ કંપની કોર્ટ દ્વારા ચલાવી શકાય છે, તો વિધાનસભાએ સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરી હોત કે વાઈનિંગ અપની શરૂઆત પર (વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર થયા પછી) લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પેન્ડિંગ ફોજદારી ગુનાના કેસો લર્નડ કંપની કોર્ટમાં તબદીલ થઈ જશે.

૨૧.૧૯ અધિનિયમની યોજના અને અધિનિયમ હેઠળની જોગવાઈના પ્રકાશમાં, એ પણ સ્પષ્ટ છે કે જોગવાઈના હેતુ અને અવકાશને અસર આપવા માટે અથવા સમજવા અને તારવવા માટે સર્વસમાવેશક બાંધકામના સિદ્ધાંતને અપનાવવાની કે 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિના અર્થઘટનની વિસ્તૃત પદ્ધતિ અપનાવવાની ન તો કોઈ જરૂર છે કે ન તો કોઈ વાજબીપણું છે.

૨૧.૨૦ સત્તાવાર લિક્વિડેટરએ કંપની કોર્ટની સત્તા અને ફોજદારી કેસોને કંપની કોર્ટમાં સ્થાનાંતરિત કરવાની સત્તા (કંપની કોર્ટ દ્વારા સુનાવણી હાથ ધરવા માટે) પર પણ સવાલ ઉઠાવ્યા હોવાથી, વિવાદિત નિર્દેશ સામે સત્તાવાર લિક્વિડેટરના વાંધાની તપાસ કરવી સુસંગત રહેશે, તેથી અધિનિયમ હેઠળ તેમજ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા હેઠળ અન્ય સંબંધિત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી છે.

૨૧.૨૧ પહેલા કાયદાની કલમ ૨ (૧૧) ને ધ્યાનમાં લેવી નફાકારક અને અનુકૂળ રહેશે જે 'કોર્ટ' શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કરે છે.કાયદાની ઉપરોક્ત કલમ ૨ (૧૧) આ રીતે વાંચે છે:

“(૧૧) "કોર્ટ" એટલે, –

(એ) કંપની સંબંધિત કોઈપણ બાબતના સંબંધમાં, કલમ ૧૦ માં પ્રદાન કર્યા મુજબ તે કંપનીના સંબંધમાં તે બાબતના સંબંધમાં આ અધિનિયમ હેઠળ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોર્ટ;

(બી) આ અધિનિયમ સામેના કોઈપણ ગુનાના સંબંધમાં, પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ અથવા, જે કેસ હોઈ શકે છે, પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ, જે

આવા ગુનાની ટ્રાયલ કરવા માટે અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે;”

૨૧.૨૨ તે સુસંગત છે કે કમિશન અથવા ઓમિશનના કૃત્યોના સંબંધમાં જે અધિનિયમ સામે અથવા હેઠળ ગુનો રચે છે (અથવા ગણવામાં આવે છે / ગણવામાં આવે છે) 'કોર્ટ' – અધિનિયમની કલમ ૨(૧૧) મુજબ પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ છે અને અધિનિયમની કલમ ૬૨૧ મુજબ અધિનિયમ સામેના ગુનાની નોંધ રજિસ્ટ્રાર અથવા કંપનીના શેરધારક અથવા સરકાર દ્વારા ફરિયાદ પર જ લેવામાં આવશે. વર્તમાન કેસમાં કથિત કમિશન અથવા ઓમિશનનું કૃત્ય આઈપીસી હેઠળ ગુનો ગણવામાં આવે છે અને અધિનિયમ સામે અથવા હેઠળ નહીં. તેથી, સામાન્ય કોર્સમાં, ફોજદારી પ્રક્રિયા હેઠળ રચાયેલી કોર્ટ સક્ષમ કોર્ટ હશે. ફરિયાદો/ચાર્જ-શીટ તેથી સક્ષમ કોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી હતી (ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ રચાયેલી) કથિત ગુનાની ટ્રાયલ કરવા માટે અને સદર ફોજદારી કેસો હોત, લર્નડ કંપની કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આક્ષેપિત હુકમ સિવાય, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ રચાયેલી સદર સંબંધિત લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ચલાવવામાં આવ્યા હોત.

૨૧.૨૪ સંહિતાની કલમ ૩ (૨) હેઠળની જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેવી પણ સુસંગત અને જરૂરી છે.સંહિતાની કલમ ૪,૬ અને ૭ આ રીતે વાંચે છે:

“૪. ભારતીય દંડ સંહિતા અને અન્ય કાયદાઓ હેઠળના ગુનાઓની સુનાવણી.—

(૧) ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળના તમામ ગુનાઓની હવે પછીની જોગવાઈઓ અનુસાર તપાસ કરવામાં આવશે, તપાસ કરવામાં આવશે, પ્રયાસ કરવામાં આવશે અને અન્યથા કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

(૨) અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળના તમામ ગુનાઓની તપાસ, તપાસ, પ્રયાસ અને અન્યથા તે જ જોગવાઈઓ અનુસાર કાર્યવાહી કરવામાં આવશે, પરંતુ તે તપાસ, તપાસ, પ્રયાસ અથવા અન્યથા આવા ગુનાઓ સાથે વ્યવહાર કરવાની રીત અથવા સ્થળને નિયમન કરતા હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદાને આધિન રહેશે.

૬. ફોજદારી અદાલતોના વર્ગો—

આ સંહિતા સિવાયના કોઈપણ કાયદા હેઠળ રચાયેલી ઉચ્ચ અદાલતો

અને અદાલતો ઉપરાંત, દરેક રાજ્યમાં ફોજદારી અદાલતોના નીચેના વર્ગો હશે, એટલે કે:

(i) સત્ર અદાલતો;

(ii) પ્રથમ વર્ગના ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ અને કોઈપણ મેટ્રોપોલિટન વિસ્તારમાં મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ;

(iii) બીજા વર્ગના ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ; અને

(iv) એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ.

૭. પ્રાદેશિક વિભાગો.—

(૧) દરેક રાજ્ય સેશન્સ વિભાગ હશે અથવા સેશન્સ વિભાગોથી બનેલું હશે; અને દરેક સેશન્સ વિભાગ, આ સંહિતાના હેતુઓ માટે, એક જિલ્લો હશે અથવા જિલ્લાઓથી બનેલો હશે: શરત એ છે કે દરેક મેટ્રોપોલિટન વિસ્તાર, સદર હેતુઓ માટે, અલગ સેશન્સ વિભાગ અને જિલ્લો હશે.

(૨) રાજ્ય સરકાર, હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, આવા વિભાગો અને જિલ્લાઓની મર્યાદાઓ અથવા સંખ્યામાં ફેરફાર કરી શકે છે.

(૩) રાજ્ય સરકાર, હાઈકોર્ટ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી, કોઈપણ જિલ્લાને ઉપ-વિભાગોમાં વિભાજિત કરી શકે છે અને આવા ઉપ-વિભાગોની મર્યાદાઓ અથવા સંખ્યામાં ફેરફાર કરી શકે છે.

(૪) આ સંહિતાની શરૂઆતમાં રાજ્યમાં અસ્તિત્વમાં રહેલા સેશન્સ વિભાગો, જિલ્લાઓ અને ઉપ-વિભાગો આ કલમ હેઠળ રચાયેલા હોવાનું માનવામાં આવશે.”

૨૧.૨૫ કલમ ૪ ની ઉપ-કલમ (૧) માં અન્ય બાબતોની સાથે એ જોગવાઈ છે કે આઈપીસી હેઠળના તમામ ગુનાઓની તપાસ કરવામાં આવશે, ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવશે અને સંહિતા હેઠળની જોગવાઈઓ અનુસાર અન્યથા હેન્ડલ કરવામાં આવશે. ઉપ-કલમ (૨) માં અન્ય બાબતોની સાથે એ જોગવાઈ છે કે અન્ય કાયદાઓ હેઠળના ગુનાઓની પણ સંહિતા હેઠળની જોગવાઈઓ અનુસાર તપાસ કરવામાં આવશે અને ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવશે પરંતુ તે તપાસ અને ટ્રાયલની પદ્ધતિ અથવા સ્થળને નિયંત્રિત કરતી અન્ય સદર ઘોષણાની જોગવાઈઓને આધીન હશે.

૨૧.૨૬ તેથી, સદર જોગવાઈ એ દર્શાવે છે કે સંહિતા હેઠળની જોગવાઈમાંથી

કોઈપણ પ્રસ્થાન (એટલે કે આઈપીસી હેઠળના તમામ ગુનાઓની તપાસ સંહિતા હેઠળની જોગવાઈઓ અનુસાર સંહિતા હેઠળ રચાયેલી કોર્ટ દ્વારા અને સંહિતા હેઠળ ઉલ્લેખિત પદાનુક્રમ મુજબ કરવામાં આવશે) અને સંહિતા હેઠળની સદર જોગવાઈમાંથી કોઈપણ પ્રસ્થાન આવા અન્ય ઘોષણામાં વિશિષ્ટપણે અથવા સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરવું આવશ્યક છે અને સ્પષ્ટ સંદર્ભ અથવા ઉલ્લેખના અભાવે, એવું ધારી શકાતું નથી કે આવા ગુનાની તપાસ અને/અથવા ટ્રાયલ અન્ય કોઈપણ પદ્ધતિથી અથવા અન્ય કોઈપણ કોર્ટ દ્વારા ચલાવી શકાય છે.

૨૧.૨૭ જ્યારે સંહિતાની કલમ ૪, ૬, ૭ અને ૨૬ સંયુક્ત રીતે વાંચવામાં આવે છે, ત્યારે તે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે સંહિતા હેઠળ રચાયેલી કોર્ટો આઈપીસી અને અન્ય કાયદાઓ હેઠળના ગુનાઓની ટ્રાયલ ચલાવી શકે છે, જો કે, જો કોઈપણ અન્ય કાયદા હેઠળ કોઈપણ ગુનાની તપાસ અને/અથવા ટ્રાયલના સંબંધમાં કોઈ પ્રસ્થાન હોય, તો સદર પ્રસ્થાન અને તે સંબંધિત જરૂરી જોગવાઈઓ અન્ય સરમાં સ્પષ્ટપણે સમાવિષ્ટ હોવી જોઈએ. વિશિષ્ટ જોગવાઈના અભાવે, સંહિતા હેઠળની કોર્ટ ફોજદારી ગુનાના કેસોની ટ્રાયલ ચલાવવા માટે સક્ષમ હશે.

૨૧.૨૮ આ પાસું અધિનિયમ હેઠળ 'કોર્ટ' શબ્દની વ્યાખ્યા પરથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે. અધિનિયમની કલમ ૨(૧૧) અન્ય બાબતોની સાથે એ જોગવાઈ કરે

છે કે અધિનિયમ સામેના કોઈપણ ગુનાના સંબંધમાં, કોર્ટ એટલે પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ અથવા પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ જે આવા ગુનાની ટ્રાયલ કરવા માટે અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે અને કંપની સંબંધિત કોઈપણ બાબતના સંબંધમાં (અધિનિયમ સામેના કોઈપણ ગુના સિવાય), 'કોર્ટ' એટલે અધિનિયમની કલમ ૧૦ માં પ્રદાન કર્યા મુજબ કંપની સંબંધિત બાબતના સંબંધમાં આ અધિનિયમ હેઠળ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોર્ટ.

૨૧.૨૯ સંહિતાની કલમ ૪ થી ૭ અને કલમ ૨૬ થી ૨૮ ના સંયુક્ત વાંચન પરથી અધિનિયમની કલમ ૨(૧૧), ૧૦, ૪૫૭(૧), ૬૩૧ થી ૬૩૩ અને ૪૫૪ સાથે ખાસ કરીને સંહિતાની કલમ ૪૦૬ થી ૪૦૮ એ અસામાન્ય સ્થિતિ ઉભી કરશે જો કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) હેઠળ 'કાર્યવાહી' શબ્દનો અર્થ 'ફોજદારી કેસો' અને/અથવા 'કાર્યવાહી' નો સમાવેશ થાય છે અને જો કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) નો અર્થ એવો થાય કે લર્નડ કંપની કોર્ટ સંહિતા હેઠળ રચાયેલી ટ્રાયલ કોર્ટમાંથી ફોજદારી કેસો પોતાની તરફ તબદીલ કરી શકે છે.

૨૧.૩૦ ઉદાહરણ તરીકે એવું માનવામાં આવે છે કે કોઈ કંપનીની શાખાઓ, એકમો, ફેક્ટરી અથવા વિભાગ અથવા સંપૂર્ણ માલિકીની પેટાકંપની હોઈ શકે છે

અને તે રાજ્ય સિવાય અન્ય રાજ્યમાં સ્થિત હોઈ શકે છે જ્યાં કંપનીનો નોંધાયેલ ગુનો સ્થિત છે અને કથિત ગુનો (દા. ત. વજન અને માપ અધિનિયમ, ફેક્ટરી અધિનિયમ, કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ અધિનિયમ, આબકારી અધિનિયમ, ડ્રગ્સ અધિનિયમ, આઈપીસી, વાયુ પ્રદૂષણ/જળ પ્રદૂષણ અધિનિયમ, વગેરે હેઠળનો ગુનો)આવા અન્ય એકમ અથવા કારખાના અથવા શાખા અથવા વિભાગમાં પ્રતિબદ્ધ હોઈ શકે છે જે અન્ય રાજ્યમાં સ્થિત છે (એટલે કે રાજ્ય સિવાયના રાજ્યમાં જ્યાં નોંધાયેલ કાર્યાલય સ્થિત છે).

૨૧.૩૧ આવી સ્થિતિમાં, જો લર્નડ કંપની કોર્ટ (જેણે વાઈલિંગ અપનો હુકમ પસાર કર્યો છે અને જ્યાં કોઈપણ વાઈલિંગ અપ કાર્યવાહી પેલિંગ છે) કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો ઇરાદો ધરાવે છે અથવા સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે રાજ્યમાં દાખલ કરાયેલા ફોજદારી કેસને તબદીલ કરવા માટે જ્યાં કથિત ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે એટલે કે જ્યાં કંપનીનું યુનિટ અથવા ડિવિઝન અથવા ફેક્ટરી સિચ્યુએટ છે, તો તે સ્થિતિમાં, લર્નડ કંપની કોર્ટ સંહિતા હેઠળ અથવા અધિનિયમ હેઠળ ન પ્રદાન કરાયેલ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરશે કારણ કે જો સદર નિર્દેશ પસાર કરવામાં આવે છે, તો તે અલગ રાજ્યમાં ટ્રાયલ કોર્ટમાંથી ફોજદારી કેસ અલગ રાજ્યમાં કોર્ટમાં તબદીલ કરવાના નિર્દેશ સમાન હશે (એટલે કે અલગ રાજ્યમાં કંપની કોર્ટમાં જ્યાં નોંધાયેલી ઓફિસ સિચ્યુએટ છે). ન તો અધિનિયમ કે ન તો સંહિતા એક

રાજ્યમાં ટ્રાયલ કોર્ટમાંથી બીજા રાજ્યમાં લર્નડ કંપની કોર્ટમાં ફોજદારી કેસ તબદીલ કરવાની સત્તાની કલ્પના કરે છે કે વિચાર કરે છે.

૨૧.૩૨ આ સંદર્ભમાં, સંહિતાની કલમ ૪૦૭ હેઠળની જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેવી યોગ્ય, સુસંગત અને જરૂરી છે, જે આ રીતે વાંચે છે:

“૪૦૭. કેસો અને અપીલો તબદીલ કરવાની હાઈકોર્ટની સત્તા. —

(૧) જ્યારે પણ હાઈકોર્ટ સમક્ષ એવું દેખાડવામાં આવે કે—

(એ) તેની અધીન કોઈપણ ફોજદારી કોર્ટમાં ન્યાયી અને નિષ્પક્ષ પૂછપરછ અથવા ટ્રાયલ થઈ શકી નથી, અથવા

(બી) અસામાન્ય મુશ્કેલીનો કાયદાનો કોઈ પ્રશ્ન ઉદભવવાની શક્યતા છે, અથવા

(સી) આ સંહિતાની કોઈપણ જોગવાઈ દ્વારા આ કલમ હેઠળનો હુકમ જરૂરી છે, અથવા પક્ષકારો અથવા સાક્ષીઓની સામાન્ય સુવિધા તરફ દોરી જશે, અથવા ન્યાયના અંત માટે યોગ્ય છે,

તે હુકમ કરી શકે છે—

(i) કે કલમ ૧૭૭ થી ૧૮૫ (બ બંને સહિત) હેઠળ લાયક ન હોય તેવી

કોઈપણ કોર્ટ દ્વારા કોઈપણ ગુનાની પૂછપરછ કરવામાં આવે અથવા ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવે, પરંતુ અન્ય બાબતોમાં આવા ગુનાની પૂછપરછ કરવા અથવા ટ્રાયલ ચલાવવા માટે સક્ષમ હોય;

(ii) કે કોઈપણ ચોક્કસ કેસ અથવા અપીલ, અથવા કેસો અથવા અપીલોનો વર્ગ, તેની સત્તાના અધીન ફોજદારી કોર્ટમાંથી સમાન અથવા ઉચ્ચ અધિકારક્ષેત્રની અન્ય કોઈપણ સદર ફોજદારી કોર્ટમાં તબદીલ કરવામાં આવે;

(iii) કે કોઈપણ ચોક્કસ કેસ સેશન્સ કોર્ટમાં ટ્રાયલ માટે સોંપવામાં આવે; અથવા

(iv) કે કોઈપણ ચોક્કસ કેસ અથવા અપીલ તેની સમક્ષ તબદીલ કરવામાં આવે અને ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવે.

(ર) ઉચ્ચ અદાલત કાં તો નીચલી અદાલતના અહેવાલ પર અથવા રસ ધરાવતા પક્ષની અરજી પર અથવા તેની પોતાની પહેલ પર કાર્યવાહી કરી શકે છે:

શરત એ છે કે જ્યાં સુધી સદર તબદીલી માટેની અરજી સેશન્સ જજ સમક્ષ કરવામાં આવી ન હોય અને તેના દ્વારા નકારવામાં આવી ન હોય ત્યાં

સુધી, એક ફોજદારી કોર્ટમાંથી સમાન સેશન્સ વિભાગમાં અન્ય ફોજદારી કોર્ટમાં કેસ તબદીલ કરવા માટે હાઈકોર્ટ સમક્ષ કોઈ અરજી રહેશે નહીં.

(૩) પેટા કલમ (૧) હેઠળ આદેશ માટેની દરેક અરજી દરખાસ્ત દ્વારા કરવામાં આવશે, જે, જ્યારે અરજદાર રાજ્યના મહાધિવક્તા હોય તે સિવાય, સોગંદનામા અથવા સમર્થન દ્વારા સમર્થિત હશે.

(૪) જ્યારે આવી અરજી આરોપી વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવે છે, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલત તેને પેટા કલમ (૭) હેઠળ ઉચ્ચ અદાલત જે વળતર આપી શકે છે તેની ચુકવણી માટે જામીન સાથે અથવા વગરના બોન્ડનો અમલ કરવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે.

(૫) આવી અરજી કરનાર દરેક આરોપી વ્યક્તિએ જે આધારો પર તે કરવામાં આવી છે તેની નકલ સાથે અરજીની લેખિત નોટિસ સરકારી વકીલને આપવી પડશે; અને આવી નોટિસ આપવા અને અરજીની સુનાવણી વચ્ચે ઓછામાં ઓછા ચોવીસ કલાક વીતી ગયા હોય ત્યાં સુધી અરજીના ગુણદોષ પર કોઈ આદેશ આપવામાં આવશે નહીં.

(૬) જ્યાં અરજી કોઈ ગૌણ અદાલતમાંથી કેસ ટ્રાન્સફર કરવા અથવા અપીલ કરવા માટે હોય, ત્યાં ઉચ્ચ અદાલત, જો તેને સંતોષ થાય કે ન્યાયના હિતમાં આવું કરવું જરૂરી છે, તો આદેશ આપી શકે છે કે, અરજીનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી, ગૌણ અદાલતની કાર્યવાહી, ઉચ્ચ અદાલત લાદવા માટે યોગ્ય લાગે તેવી શરતો પર રોકવામાં આવશે:

શરત એ છે કે સદર સ્ટે કલમ ૩૦૯ હેઠળ અધીન કોર્ટની રીમાન્ડની સત્તાને અસર કરશે નહીં.

(૭) જ્યાં ઉપ-કલમ (૧) હેઠળના હુકમ માટેની અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે, ત્યાં હાઈકોર્ટ, જો તે એ મતની હોય કે અરજી તુરંત અથવા હેરાનગતિભરી હતી, તો અરજદારને અરજીનો વિરોધ કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિને વળતરના સ્વરૂપમાં એક હજાર રૂપિયાથી વધુ નહીં તેવી રકમ ચૂકવવાનો હુકમ કરી શકે છે જે તે કેસની પરિસ્થિતિઓમાં યોગ્ય ગણી શકે છે.

(૮) જ્યારે હાઈકોર્ટ ઉપ-કલમ (૧) હેઠળ હુકમ કરે છે કે કોઈ કેસ ટ્રાયલ

માટે તેની સમક્ષ તબદીલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે સદર ટ્રાયલમાં તે જ પ્રક્રિયાનું પાલન કરશે જે કોર્ટે અવલોકન કર્યું હોત જો કેસ આ રીતે તબદીલ કરવામાં આવ્યો ન હોત.

(૯) આ કલમમાં કંઈપિણ કલમ ૧૯૭ હેઠળ સરકારના કોઈપિણ હુકમને અસર કરતું હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં.”

૨૧.૩૩ એ ઉલ્લેખ કરી શકાય છે, આ તબક્કે, કે સંહિતાની કલમ ૪૦૮ સેશન્સ જજને તેના સેશન્સ વિભાગમાં એક ફોજદારી કોર્ટમાંથી બીજી ફોજદારી કોર્ટમાં કેસો અને અપીલો તબદીલ કરવાની સત્તા આપે છે.

૨૧.૩૪ વાસ્તવમાં, સંહિતા હેઠળની જોગવાઈના પ્રકાશમાં અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) નું અર્થઘટન લર્નડ કંપની કોર્ટના હાથમાં આવી સત્તા (એટલે કે ફોજદારી કેસોના આંતર-રાજ્ય તબદીલીનો નિર્દેશ આપવાની સત્તા) વાંચવા માટે કરી શકાતું નથી. કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) નું સદર બાંધકામ (એટલે કે કંપની કોર્ટ એક રાજ્યમાં ટ્રાયલ કોર્ટમાંથી બીજા રાજ્યમાં કંપની કોર્ટમાં ફોજદારી કેસ તબદીલ કરવાનો નિર્દેશ

આપી શકે છે) ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૦૬ ની સામે ઉડશે જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

“૪૦૬. કેસો અને અપીલો તબદીલ કરવાની સુપ્રીમ કોર્ટની સત્તા

(૧) જ્યારે પણ સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ એવું દેખાડવામાં આવે કે ન્યાયના અંત માટે આ કલમ હેઠળનો હુકમ યોગ્ય છે, ત્યારે તે નિર્દેશ કરી શકે છે કે કોઈપણ ચોક્કસ કેસ અથવા અપીલ એક હાઈકોર્ટમાંથી બીજી હાઈકોર્ટમાં અથવા એક હાઈકોર્ટની અધીન ફોજદારી કોર્ટમાંથી બીજી હાઈકોર્ટની અધીન સમાન અથવા ઉચ્ચ અધિકારક્ષેત્રની બીજી ફોજદારી કોર્ટમાં તબદીલ કરવામાં આવે.

(૨) સુપ્રીમ કોર્ટ આ કલમ હેઠળ માત્ર ભારતના એટર્ની જનરલની અથવા રસ ધરાવતા પક્ષકારની અરજી પર કાર્ય કરી શકે છે, અને આવી દરેક અરજી ગતિ દ્વારા કરવામાં આવશે, જે, જ્યારે અરજદાર ભારતના એટર્ની જનરલ અથવા રાજ્યના એડવોકેટ-જનરલ હોય ત્યારે સિવાય, એક્ઝિડેવિટ અથવા પુષ્ટિ દ્વારા સમર્થિત હોવી જોઈએ.

(૩) જે કેસમાં સદર કલમ દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી સત્તાઓના ઉપયોગ માટેની કોઈપણ અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે, ત્યારે સુપ્રીમ

કોર્ટ, જો તે એ મતની હોય કે અરજી તુરંત અથવા હેરાનગતિભરી હતી, તો અરજદારને અરજીનો વિરોધ કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિને વળતરના સ્વરૂપમાં એક હજાર રૂપિયાથી વધુ નહીં તેવી રકમ ચૂકવવાનો હુકમ કરી શકે છે જે કેસની પરિસ્થિતિઓમાં યોગ્ય ગણી શકે છે.”

૨૧.૩૫ કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ને એવી રીતે વાંચી કે બાંધી કે અર્થઘટન કરી શકાતી નથી જે સમાન ગુનાના સંબંધમાં કૃત્રિમ વિભાગ ઊભો કરશે.

૨૧.૩૬ જો કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨)(એ) વાંચવામાં આવે અને તેનું અર્થઘટન એવું કરવામાં આવે કે લર્નડ કંપની કોર્ટ ફોજદારી કેસ પોતાની તરફ તબદીલ કરવા માટે નિર્દેશ પસાર કરી શકે છે, તો તેનાથી એવી સ્થિતિ સર્જાશે કે લર્નડ કંપની કોર્ટ, સંહિતાની જોગવાઈ (કલમ ૪૦૬) ના પ્રકાશમાં, નોંધાયેલી ઓફિસ સિસ્ટ્યુએટ છે તે હાઈકોર્ટના પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્રમાં પેન્ડિંગ ફોજદારી કેસ તબદીલ કરવા માટે નિર્દેશ પસાર કરી શકે છે પરંતુ ફોજદારી કેસ તબદીલ કરવા માટે કોઈપણ નિર્દેશ પસાર કરી શકતી નથી જે (સમાન ગુનાના હોવા છતાં) બીજા રાજ્યમાં પેન્ડિંગ છે. આવી અસામાન્ય સ્થિતિ સર્જી શકાતી નથી. એવું ધારી શકાતું નથી કે વિધાનસભાનો ઇરાદો સમાન ખ ડ / સમાન ઉપ-

કલમ હેઠળ અને કંપનીના બે કે તેથી વધુ યુનિટ્સ / ડિવિઝન દ્વારા સમાન ગુનાના સંબંધમાં કોર્ટની સત્તાનું સદર અસામાન્ય સ્થિતિ અને/અથવા કૃત્રિમ વિભાગ ઊભો કરવાનો હતો.

૨૧.૩૭ ફોજદારી ગુનાના કેસોની ટ્રાયલ ચલાવવા માટે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ રચાયેલી કોર્ટના પદાનુક્રમને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા/હુકમમાંથી ઉદભવતી અપીલ અને ફોજદારી રિવિઝન અરજીઓ, તે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ઉપ-ખંડ (૧) ના અર્થઘટન દ્વારા અથવા અર્થઘટનાત્મક વિસ્તરણ દ્વારા, લર્નડ કંપની કોર્ટ, સત્તા અને અધિકારક્ષેત્રના અભાવે અને કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વગર, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની જોગવાઈને નકામી બનાવી શકતી નથી અને લર્નડ કંપની કોર્ટ, કાયદા દ્વારા પ્રદાન કરેલી સત્તા અને અધિકારક્ષેત્રના અભાવે અને કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વગર, સિવાય કે કાયદા અનુસાર અને સત્તા હડપ કરી શકતી નથી જે કાયદા દ્વારા લર્નડ કંપની કોર્ટને સ્પષ્ટપણે અને ચોક્કસપણે પ્રદાન કરવામાં આવી નથી.

૨૧.૩૮ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા અને ઉપરોક્ત સંહિતા હેઠળ રચાયેલી અદાલતના પદાનુક્રમ હેઠળની જોગવાઈને સ્પષ્ટ જોગવાઈઓની ગેરહાજરીમાં

અયોગ્ય ગણાવી શકાતી નથી, જે ખાસ કરીને કંપની કોર્ટને ફોજદારી કેસો, ખાસ કરીને ફોજદારી કેસો કે જે કાયદાની વિરુદ્ધ/હેઠળ ગુના સાથે સંબંધિત નથી, તેને સ્થાનાંતરિત કરવાની અને તેની સુનાવણી કરવાની સત્તા આપે છે.

૨૧.૩૯ અધિનિયમ હેઠળની જોગવાઈઓ અને સંહિતા હેઠળની સંબંધિત જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, તે સ્પષ્ટપણે બહાર આવે છે કે કલમ ૪૪૬(૨)(એ) તેમજ સદર જોગવાઈ હેઠળ 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિ તેના દાયરામાં ફોજદારી કેસો / ફોજદારી ગુનાના કેસોના સંબંધમાં કેસો / પ્રોસિક્યુશનને લેતી નથી.

૨૧.૪૦ આવી વિસંગત પરિસ્થિતિને ટાળવા માટે ઉપરોક્ત કલમ ૪૪૬ (૨) (એ), ખાસ કરીને 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિને 'દાવો' શબ્દ સાથે સામાન્ય રીતે વાંચવી જરૂરી છે.કાયદાની યોજના અને કલમ ૪૪૬ નો ઉદ્દેશ કલમ ૪૪૬ ની પેટા કલમ (૨) ની કલમ (એ) અને કાયદાની કલમ ૪૪૬ હેઠળ ઉપયોગમાં લેવાતી 'કાર્યવાહી' અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહીના આવા અર્થઘટન તરફ દોરી જતો નથી અથવા તેની મંજૂરી આપતો નથી.

૨૧.૪૧ સંહિતા હેઠળ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ ઉપરાંત, સંહિતાના પ્રકરણ II હેઠળની અન્ય જોગવાઈઓ પણ સુસંગત છે કારણ કે ઉપરોક્ત અન્ય જોગવાઈઓ ફોજદારી ગુના સંબંધિત કેસોનો પ્રયાસ કરવા અને નિર્ણય લેવા માટે પદાનુક્રમને સ્પષ્ટ કરે છે.સંહિતાની કલમ ૨૬,૨૮ અને ૨૯ હેઠળની જોગવાઈ આ રીતે વાંચે છે:

“૨૬. કોર્ટ જેના દ્વારા ગુનાઓ ટ્રાયલ કરવા યોગ્ય છે. – આ સંહિતાની અન્ય જોગવાઈઓને આધીન,—

(એ) ભારતીય ફોજદારી સંહિતા હેઠળનો કોઈપણ ગુનો નીચેના દ્વારા ટ્રાયલ ચલાવી શકાય છે—

(i) હાઈકોર્ટ, અથવા

(ii) સેશન્સ કોર્ટ, અથવા

(iii) અન્ય કોઈપણ કોર્ટ જેના દ્વારા પ્રથમ અનુસૂચિમાં સદર ગુનો ટ્રાયલ કરવા યોગ્ય દર્શાવવામાં આવ્યો છે;

શરત એ છે કે ભારતીય ફોજદારી સંહિતાની કલમ ૩૭૬, કલમ ૩૭૬એ, કલમ ૩૭૬બી, કલમ ૩૭૬સી, કલમ ૩૭૬ડી અથવા કલમ ૩૭૬ઈ હેઠળનો કોઈપણ ગુનો બને ત્યાં સુધી મહિલાની અધ્યક્ષતાવાળી કોર્ટ દ્વારા ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવશે.

(બી) અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળનો કોઈપણ ગુનો, જ્યારે આ સંદર્ભમાં કોઈપણ કોર્ટનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે, ત્યારે સદર કોર્ટ દ્વારા ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવશે અને જ્યારે આવી કોઈ કોર્ટનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવતો નથી, ત્યારે તે નીચેના દ્વારા ટ્રાયલ ચલાવી શકાય છે—

(i) હાઈકોર્ટ, અથવા

(ii) અન્ય કોઈપણ કોર્ટ જેના દ્વારા પ્રથમ અનુસૂચિમાં સદર ગુનો ટ્રાયલ કરવા યોગ્ય દર્શાવવામાં આવ્યો છે.

૨૮. સજાઓ જે હાઈકોર્ટો અને સેશન્સ જજ પસાર કરી શકે છે. —

(૧) હાઈકોર્ટ કાયદા દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ સજા પસાર કરી શકે છે.

(૨) સેશન્સ જજ અથવા એડિશનલ સેશન્સ જજ કાયદા દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ સજા પસાર કરી શકે છે; પરંતુ આવા કોઈપણ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ મૃત્યુદંડની કોઈપણ સજા હાઈકોર્ટ દ્વારા પુષ્ટિને આધીન રહેશે.

(૩) અસિસ્ટન્ટ સેશન્સ જજ મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદની અથવા દસ વર્ષથી વધુની મુદતની કેદની સજા સિવાય કાયદા દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ સજા પસાર કરી શકે છે.

૨૯. સજાઓ જે મેજિસ્ટ્રેટ્સ પસાર કરી શકે છે. —

(૧) ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદની અથવા સાત વર્ષથી વધુની મુદતની કેદની સજા સિવાય કાયદા દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ સજા પસાર કરી શકે છે.

(૨) પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ ત્રણ વર્ષથી વધુ નહીં તેવી મુદતની કેદની સજા, અથવા [દસ હજાર રૂપિયા] થી વધુ નહીં તેવી દંડની સજા, અથવા બંને પસાર કરી શકે છે.

(૩) બીજા વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ એક વર્ષથી વધુ નહીં તેવી મુદતની કેદની સજા, અથવા [પાંચ હજાર રૂપિયા] થી વધુ નહીં તેવી દંડની સજા, અથવા બંને પસાર કરી શકે છે.

(૪) ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટને ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટની સત્તાઓ અને મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની, પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટની સત્તાઓ રહેશે.”

૨૧.૪૨ આ બાબતે, અમે અમારા ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણ માટે, પેનાર પેટરસન લિમિટેડના કેસમાં નિર્ણયમાંથી પ્રકાશ, સમર્થન અને શક્તિ મેળવીએ છીએ. પેનાર પીટરસન લિમિટેડના ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત નિર્ણયમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે હાઈકોર્ટના નિર્ણયની તપાસ કરી છે જેમાં હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું હતું

કે કલમ ૪૪૬(૧) હેઠળ 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિમાં ફોજદારી કાર્યવાહી સામેલ નથી. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પેનાર પીટરસન લિમિટેડના કેસમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા તે નિષ્કર્ષને મંજૂર કર્યો અને પુષ્ટિ આપી અને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે:

“૧. આ અપીલમાં, અપીલકર્તા – મેસર્સ પેનાર પીટરસન લિમિટેડ એ સવાલ ઉઠાવ્યો છે કે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬(૧) માં આવતી “અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી” અભિવ્યક્તિમાં ફોજદારી કાર્યવાહી સામેલ છે કે નહીં. આક્ષેપિત હુકમ દ્વારા હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે તે નથી, આ કોર્ટના બીએસઆઈ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ ગિફ્ટ હોલિંડ્ગ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય વગેરેના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખીને. એમએએનયુ/એસસી/૨૪૪૩/૨૦૦૦ : એઆઈઆર ૨૦૦૦ એસસી ૯૨૬. આ અપીલમાં સામેલ પ્રશ્ન હાઈકોર્ટ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા ઉપરોક્ત નિર્ણય દ્વારા પણ આવરી લેવામાં આવ્યો છે. અમને આ અપીલમાં કોઈ ગુણ મળતા નથી. અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા લર્નડ કાઉન્સિલ પણ અમને સંતુષ્ટ કરી શક્યા નથી કે હાઈકોર્ટે આધાર રાખેલા નિર્ણયને અલગ કરી શક્યા નથી. કેમકે પ્રશ્ન આ કોર્ટના ઉપરોક્ત નિર્ણય દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો છે, તેથી અમને આ અપીલમાં કોઈ ગુણ મળતા નથી. તે મુજબ અપીલ ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ વગર ફગાવી દેવામાં

આવે છે.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૨૧.૪૩ ૨૧.૪૩ પેનાર પેટરસન લિમિટેડના કેસમાં નિર્ણયમાં, અમને બીએસઆઈ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગિફ્ટ હોલિંગ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ [(૨૦૦૦) ૨ એસસીસી ૭૩૭] ના કેસમાં અગાઉના નિર્ણયનો સંદર્ભ મળે છે. બીએસઆઈ લિમિટેડના કેસમાં સદર નિર્ણયમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે સિક ઇન્ડસ્ટ્રિયલ કંપનીઝ (સ્પેશિયલ પ્રોવિઝન્સ) એક્ટની કલમ ૨૨(૧) માં 'દાવો' શબ્દમાં ફોજદારી કાર્યવાહી સામેલ નથી. સદર નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું અને ઠરાવ્યું કે:

“૧૪. કેટલાક વિદ્વાન વકીલોએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે જ્યારે કોઈ કંપનીને એન. આઈ. અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે ત્યારે અદાલત માત્ર દંડ તરીકે દંડ લાદશે કારણ કે કંપની જેવી કાયદાકીય વ્યક્તિને જેલમાં મોકલવું શક્ય નથી.તેના આધાર પર વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે આવી સજા દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલા દંડની વસૂલાત એસ. આઈ. સી. એ. ની કલમ ૨૨ (૧) માં દર્શાવેલ પ્રતિબંધને કારણે અમલ, તકલીફ અથવા કંપનીની કોઈપણ મિલકતો સામે કાર્યવાહી સામે અવ્યવહારુ રહેશે.પરિણામે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી

હતી કે કંપની સામે કાર્યવાહી જાળવી શકાતી નથી કારણ કે કોર્ટ એન. આઈ. અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુનાની સજા ફટકાર્યા પછી કંપની પર અસરકારક રીતે સજા લાદવામાં સક્ષમ રહેશે નહીં.

૧૫. ઉપરોક્ત દલીલની ભ્રાંતિ બે ગણી છે. પ્રથમ એ છે કે દોષિત ઠેરવ્યા પછી કંપની પર લાદવામાં આવી શકે તેવી સજાને લાગુ કરવામાં કોઈ પણ વ્યવહારુ અવરોધના આધારસ્તંભ પર કાર્યવાહીની કાર્યવાહીની જાળવણીક્ષમતાની ચકાસણી થવી જોઈએ નહીં. બીજું, નબળી ઔદ્યોગિક કંપની પાસેથી પણ સજા દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલા દંડની વસૂલાત માટે કોઈ દુર્ગમ અવરોધ નથી કારણ કે કલમ ૨૨ (૧) માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધ માત્ર શરતી છે જે તેના છેલ્લા અંગ પરથી સમજી શકાય છે જે આ રીતે વાંચે છે: "બોર્ડની અથવા, જેમ પણ કેસ હોય, અપીલીય સત્તામંડળની સંમતિ સિવાય. તેનો અર્થ એ છે કે આવી સંમતિ સાથે કોર્ટ બીમાર ઔદ્યોગિક કંપનીની મિલકતો સામે તકલીફ માટે કાર્યવાહીનો આશરો લેવાની સ્થિતિમાં હશે. તેથી ઉપરોક્ત દલીલમાં કોઈ ગુણ નથી.

૧૬. ત્યારબાદ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નાણાંની વસૂલાત માટેના દાવાની જાળવણી સામે કલમ ૨૨ હેઠળ પ્રતિબંધ મુકદ્દમાની કાર્યવાહીને પણ આવરી લેશે. આ દલીલને ટેકો આપવા માટે બોવીયરના લૉ ડિક્શનરીમાં આપવામાં આવેલા "દાવો" શબ્દના નીચેના અર્થ પર આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો:

"દાવો એ વ્યાપક અર્થનો સામાન્ય શબ્દ છે, અને ન્યાયની અદાલતમાં કોઈપણ કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે જેમાં વાદી, આવી અદાલતમાં, કોઈપણ ઈજાના નિવારણ અથવા અધિકારની વસૂલાત માટે કાયદો તેને જે ઉપાય આપે છે તેનો પીછો કરે છે. તેના સૌથી વિસ્તૃત અર્થમાં, દાવો શબ્દમાં માત્ર નાગરિક કાર્યવાહી જ નહીં, પરંતુ ફોજદારી કાર્યવાહી, જેમ કે, આરોપ, માહિતી અને મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવાનો પણ સમાવેશ થાય છે.

૧૭. વિદ્વાન વકીલે "દાવો" શબ્દના અવકાશને વિસ્તૃત કરીને ફોજદારી કાર્યવાહીને પણ આવરી લેવાના હેતુથી "સમકાલીન એક્સપોઝિશિયો એસ્ટ ઓપ્ટિમા એટ ફોર્ટીસિમા ઇન લેજ" (સમકાલીન પ્રદર્શન એ કાયદામાં શ્રેષ્ઠ અને મજબૂત છે) કહેવત તરફ અમારું ધ્યાન આકર્ષિત કર્યું.

૧૮. મહારાષ્ટ્ર ટ્યુબ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ એન્ડ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પોરેશન ઓફ મહારાષ્ટ્ર લિમિટેડ, ૧૯૯૩ (૨) એસસીસી ૧૪૪ : (૧૯૯૩ એઆઈઆર એસસીડબલ્યુ ૯૯૧) માં આ કોર્ટની બે જજની બેંચના અવલોકન પર પણ આપણું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે. એસઆઈસીએ ની કલમ ૨૨(૧) માં ઉલ્લેખિત કાર્યવાહીના સ્થગનના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, તેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ઉપ-કલમમાં "કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિ વ્યાપકપણે અર્થઘટન કરવી

આવશ્યક છે. આ બેંચે અવલોકન કર્યું છે:

"વિધાનસભાએ સમજદારીપૂર્વક સર્વસમાવેશક અભિવ્યક્તિ 'તેના જેવું' નો ઉપયોગ કર્યો છે કારણ કે તે સિક અન્ડરટેકિંગ સામે લેવામાં આવતી તમામ સંભવિત બળજબરીભરતી પગલાંઓની કલ્પના કરી શક્યું ન હોત."

૧૯. સદર દલીલ પણ ગુણ વગરની છે. કલમ ૨૨(૧) માં કલ્પના કરાયેલ "દાવો" શબ્દને ફોજદારી પ્રોસિક્યુશન સુધી લંબાવી શકાતો નથી. તેમાં ઉલ્લેખિત દાવો "નાણાંની વસૂલાત માટે અથવા ઔદ્યોગિક કંપની સામે કોઈપણ સુરક્ષાના અમલીકરણ માટે અથવા ઔદ્યોગિક કંપનીને આપવામાં આવેલી કોઈપણ લોન અથવા એડવાન્સના સંબંધમાં કોઈપણ ગેરંટી માટે પ્રતિબંધિત છે. દાવો જોગવાઈમાં જ સ્પષ્ટપણે વર્ણવવામાં આવ્યો હોવાથી, સંદર્ભ અન્ય કોઈ વિસ્તરણ પ્રક્રિયાને સ્વીકારશે નહીં.

૨૦. ફોજદારી કાર્યવાહી ન તો નાણાંની વસૂલાત માટે હોય છે અને ન તો કોઈ સુરક્ષા વગેરે લાગુ કરવા માટે હોય છે. એન. આઈ. અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ એ દંડનીય જોગવાઈ છે, જેમાં યોગ્ય રીતે હાથ ધરવામાં આવેલી ફોજદારી કાર્યવાહીમાં ગુનાના પુરાવા પર દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને સજા થાય છે. એકવાર કલમ ૧૩૮ હેઠળનો ગુનો પૂર્ણ થઈ જાય

પછી કાર્યવાહીની કાર્યવાહી ચેક દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી રકમની વસૂલાત માટે નહીં પરંતુ ગુનેગારને દંડાત્મક જવાબદારીમાં લાવવા માટે શરૂ કરી શકાય છે.મહારાષ્ટ્ર ટ્યુબ્સ લિમિટેડ (૧૯૯૩ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ડબલ્યુ. ૯૯૧) (ઉપરોક્ત) માં જે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યું હતું તે એ છે કે એસ. આઈ. સી. એ. ની કલમ ૨૨માં સમાવિષ્ટ પ્રતિબંધ હોવા છતાં સ્ટેટ ફાઈનાન્સ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૧ની કલમ ૨૯ અથવા ૩૧માં પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અનુસરી શકાય કે કેમ. તેથી સદર નિર્ણયમાં પ્રસ્તુત કાનૂની સિદ્ધાંત અપીલકર્તાઓ માટે કોઈ ઉપયોગી નથી.

૨૧. ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં એ દર્શાવવું સુસંગત છે કે એનઆઈ એક્ટની કલમ ૧૩૮ ૧૯૮૮ માં રજૂ કરવામાં આવી હતી જ્યારે એસઆઈસીએ પહેલેથી જ ચલણમાં હતી. જ્યારે એનઆઈ એક્ટની કલમ ૧૪૧ માં ઉલ્લેખિત "કંપની" શબ્દનો વ્યાપ કલમમાં ઉમેરાયેલા ખુલાસા દ્વારા વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે પણ સંસદે તેના ઓપરેશનમાંથી એસઆઈસીએ ની કલમ ૨૨ હેઠળ આવતી કંપનીઓને બહાર કરવાનું જરૂરી માન્યું ન હતું. જો સંસદનો ઇરાદો પ્રોસિક્યુશન કાર્યવાહીમાંથી સિક કંપનીઓને મુક્તિ આપવાનો હતો, તો એનઆઈ એક્ટની કલમ ૧૪૧ માં જરૂરી જોગવાઈ સામેલ કરવામાં આવી હોત. વધુ મહત્વપૂર્ણ વાત એ છે કે, જ્યારે ૧૯૯૪ માં શબ્દો દાખલ કરીને એસઆઈસીએ ની કલમ

૨૨(૧) માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો [“અને ઔદ્યોગિક કંપની સામે નાણાંની વસૂલાત માટે અથવા કોઈપણ સુરક્ષાના અમલીકરણ માટે અથવા ઔદ્યોગિક કંપનીને આપવામાં આવેલી કોઈપણ લોન અથવા એડવાન્સના સંબંધમાં કોઈપણ ગેરંટી માટેનો દાવો નહીં”] સંસદે સદર પ્રતિબંધના અવકાશમાં પ્રોસિક્યુશન કાર્યવાહીનો વિશિષ્ટપણે સમાવેશ કર્યો ન હતો.

૨૨. જે નિષ્કર્ષ પર આપણે પહોંચવું પડે છે તે એ છે કે જો એનઆઈ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુનાનું આચરણ એસઆઈસીએ ની કલમ ૨૨(૧) હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ થતા પહેલાં પૂર્ણ થઈ ગયું હતું, તો એનઆઈ એક્ટની કલમ ૧૪૨ હેઠળ યોગ્ય રીતે દાખલ કરાયેલ ફોજદારી ફરિયાદની જાળવણી અને પ્રોસિક્યુશન સામે એસઆઈસીએ ની કોઈપણ જોગવાઈમાં કોઈ અવરોધ નથી. હાઈકોર્ટે દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયો, જે અપીલોના આ બેચમાં અમારી સમક્ષ આક્રમણ કરવામાં આવ્યા છે, તેથી દખલ કરવા પાત્ર નથી. તે મુજબ અપીલો ફગાવી દેવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત અપીલો સાથે સાંભળવામાં આવેલી સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનો પણ તેથી ફગાવી દેવામાં આવે છે.”

૨૧.૪૪ ઉપરોક્ત નિર્ણય એ સ્પષ્ટ કરે છે કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬

હેઠળ 'કાર્યવાહી' અને/અથવા 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિમાં ફોજદારી કેસો/ફોજદારી ગુના વિશેના કેસોની કાર્યવાહી અને તેમની કાર્યવાહીનો સમાવેશ થતો નથી અને તેનો વિસ્તાર કરી શકાતો નથી.

૨૧.૪૫ એસ. વી. કોંડાસ્કર વિરુદ્ધ વી. એમ. દેશપાંડે, આવકવેરાના અધિકારી [(૧૯૭૨) ૧ એસ. સી. સી. ૪૩૮] ના કેસમાં નિર્ણયનો નફાકારક સંદર્ભ પણ મળી શકે છે. ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં સામેલ વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિને ચુકાદાના ફક્ત નંબર ૧ અને ૨ માં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવી છે, જે આ રીતે વાંચે છે:

“૧. કોલાબા લેન્ડ એન્ડ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ (લિક્વિડેશનમાં) ને બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા ૦૭/૧૦/૧૯૫૯ પર કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ના ૧ ની જોગવાઈઓ હેઠળ બંધ કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને સત્તાવાર લિક્વિડેટરની તેના લિક્વિડેટર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. અગાઉ ૦૧/૦૫/૧૯૫૯ પર સત્તાવાર લિક્વિડેટરની નિમણૂક હાઈકોર્ટ દ્વારા તેના કામચલાઉ લિક્વિડેટર તરીકે કરવામાં આવી હતી. ૨૩/૦૮/૧૯૬૬ ના રોજ સંબંધિત ઈન્કમટેક્સ અધિકારી (કંપની સર્કલ) એ ઈન્કમટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ની કલમ ૧૪૮ હેઠળ છ જુદી જુદી નોટિસો બહાર પાડી હતી, જેમાં કંપનીના મૂલ્યાંકનને ફરીથી ખોલવા અને

મૂલ્યાંકન વર્ષ ૧૯૫૦-૫૧થી ૧૯૫૫-૫૬ના સંદર્ભમાં તેનું ફરીથી મૂલ્યાંકન કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.૩૧/૧૨/૧૯૬૬ પર, ઇન્કમેટેક્સ અધિકારીએ સત્તાવાર લિક્વિડેટરને આવકવેરાના કાયદાની કલમ ૧૪૨ (૧) હેઠળ વધુ નોટિસ ફટકારી હતી, જેમાં તેમને નોટિસની પાછળ નિર્દિષ્ટ કરેલા ખાતાઓ અને દસ્તાવેજો રજૂ કરવા અને ઉપરોક્ત અધિકારી દ્વારા માંગવામાં આવેલી કોઈપણ માહિતી રજૂ કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું.ઉપરોક્ત નોટિસોના પગલે એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા તે નોટિસની શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતા માત્ર કંપની સામે એકતરફી આકારણીમાં જ પરિણમશે નહીં પરંતુ ઇન્કોમેટેક્સ એક્ટની કલમ ૨૭૧ હેઠળ દંડ પણ થઈ શકે છે. સત્તાવાર લિક્વિડેટર અને ઇન્કમેટેક્સના ઇન્સ્પેક્ટિંગ આસિસ્ટન્ટ કમિશનર વચ્ચે કેટલીક વાટાઘાટો થઈ હતી પરંતુ તે નિષ્ફળ રહી હતી.ઉચ્ચ અદાલતમાં સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા કંપનીને સમાપ્ત કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલતની પરવાનગી વિના ઉપરોક્ત નોટિસો જારી કરવા અથવા કંપનીના પુનઃમૂલ્યાંકન સાથે આગળ વધવા માટે ઇન્કોમેટેક્સ અધિકારીના અધિકારક્ષેત્ર પર સવાલ ઉઠાવતી અરજી પર, ન્યાયાધીશ વિમાદલાલએ ૨૮/૦૯/૧૯૬૭ના રોજ જણાવ્યું હતું કે ઇન્કોમેટેક્સ સત્તાવાળાઓ કોલાબા લેન્ડ એન્ડ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ સામે વિચારણા કરાયેલ મૂલ્યાંકન અથવા પુનઃમૂલ્યાંકન કાર્યવાહી શરૂ કરવા અથવા

કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ (૧૯૫૬ નો અધિનિયમ નંબર ૧) ની કલમ ૪૪૬ (૧) હેઠળ અદાલતની પરવાનગી મેળવ્યા વિના તેને ચાલુ રાખવા માટે હકદાર નથી. જેને કાયદો કહેવાય છે). આ ડ્રાફ્ટિકોણ પર વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ઈન્કમેટેક્સ અધિકારીને મૂલ્યાંકન વર્ષ ૧૯૫૦-૫૧ થી ૧૯૫૫-૫૬ માટે ઉક્ત કંપનીનું મૂલ્યાંકન અથવા ફરીથી મૂલ્યાંકન કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો મનાઈ હુકમ આપ્યો હતો.

૨. ઈન્કમેટેક્સ અધિકારી અને ભારત સંઘ દ્વારા મનાઈ હુકમ સામે હાઈકોર્ટની અપીલ બેન્ચ સમક્ષ અપીલ પર, ડિવિઝન બેન્ચ (મોદી અને દેસાઈ, ન્યાયમૂર્તિઓ) એ વિદ્વાન સિંગલ જજના આદેશને ઉલટાવી દીધો અને તેમના દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા હુકમને રદ કરી દીધો. અપીલીય બેન્ચ સમક્ષ ઈન્કમેટેક્સ અધિકારી વતી બે દલીલો ઉઠાવવામાં આવી હતી:

(૧) કે કલમ ૧૪૮ હેઠળ ઈશ્યૂ કરવામાં આવેલી પુનઃ-આકારણી માટેની નોટિસો એક્ટની કલમ ૪૪૬ (૧) માં વપરાયેલા સદર વાક્યના અર્થમાં કાનૂની કાર્યવાહી ન હતી, અને (૨) કે, સદર નોટિસો હેઠળ શરૂ કરાયેલી પુનઃ-આકારણી કાર્યવાહી કાનૂની કાર્યવાહી છે એમ ધારીને, એક્ટની કલમ ૪૪૬ (૧) હેઠળ કંપની કોર્ટની મંજૂરી જરૂરી ન હતી કારણ કે ઈન્કમે-ટેક્સ ઓફિસર પાસે પુનઃ-આકારણી કરવા અને ટેક્સની જવાબદારી નક્કી કરવા માટે વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્ર હતું. દલીલ મુજબ

ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસર સમક્ષ એસેસમેન્ટ દ્વારા કાર્યવાહી, કંપની કોર્ટ સહિત તમામ સિવિલ કોર્ટોના અધિકારક્ષેત્રના દાયરાની બહાર હતી. અપીલ બેંચે પ્રથમ દલીલ નક્કી કરવાનું જરૂરી માન્યું નહીં કારણ કે, દામજી વાલજી શાહ વિરુદ્ધ લાઈફ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા, એઆઈઆર ૧૯૬૬ એસસી ૧૩૬ ના અધિકાર પર, બીજી દલીલ સ્વીકારવા પાત્ર હતી અને તે અપીલનો નિકાલ કરવા માટે પૂરતી ગણવામાં આવી હતી.”

૨૧.૪૬ સદર નિર્ણયમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬ અને સદર જોગવાઈના અવકાશ પર વિચારણા કરી. ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટ અને કંપનીઝ એક્ટ હેઠળની સંબંધિત જોગવાઈઓ પર વિચારણા કર્યા પછી, સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે:

“૭. હવે ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટ તરફ વળતા તે નોંધવું યોગ્ય છે કે કલમ ૧૪૮ પ્રકરણ XIV માં આવે છે જે કલમ ૧૩૯ થી શરૂ થઈને એસેસમેન્ટ માટેની પ્રક્રિયા સૂચવે છે અને કલમ ૧૪૭ એસેસમેન્ટ અથવા એસેસમેન્ટમાંથી છટકી ગયેલા આવકના પુનઃ-આકારણી માટે પ્રદાન કરે છે. આ કલમ સંબંધિત ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસરને કલમ ૧૪૮ થી ૧૫૩ ની જોગવાઈઓને આધીન છટકી ગયેલી આવકનું એસેસમેન્ટ અથવા પુનઃ-

આકારણી કરવા માટે સત્તા આપે છે. આ એસેસમેન્ટ કાર્યવાહી ચલાવતી વખતે ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસર, અમારા મતે, એક્ટની કલમ ૪૪૬ (૨) દ્વારા કલ્પના કરાયેલ કોર્ટના કાર્યો કરતા નથી. કાયદાકીય ઇતિહાસ અને ભારતીય કંપનીઝ એક્ટની યોજનાને જોતા, ખાસ કરીને સમગ્ર રીતે વાંચેલી કલમ ૪૪૬ ની ભાષા, અમને એવું લાગે છે કે ઉપ-કલમ (૧) માં "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિ અને ઉપ-કલમ (૨) માં "કાનૂની કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિ સમાન અર્થ વહન કરે છે અને બંને ઉપ-કલમમાં કાર્યવાહી એવી હોવી જોઈએ જે વાઈલિંગ અપ કોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે હેન્ડલ કરી શકાય. ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટ, અમારા મતે, એક સંપૂર્ણ કોડ છે અને તે ખાસ કરીને ઇન્કમ-ટેક્સના એસેસમેન્ટ અને પુનઃ-આકારણીના સંબંધમાં છે જેનાથી આપણે વર્તમાન કેસમાં ચિંતિત છીએ. આ હકીકત કે એસેસી દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ટેક્સની રકમ નક્કી અથવા જથ્થાત્મક થયા પછી લિક્વિડેશનમાં રહેલી કંપની માટે તેની અનુભૂતિ એક્ટ દ્વારા સંચાલિત થાય છે કારણ કે ચૂકવવાપાત્ર ઇન્કમ-ટેક્સ પણ દેવું હોવાથી કંપની પાસેથી બાકી રહેલા અન્ય દેવાઓ સાથે સમાન ક્રમે રહેવું પડે છે તેનો અર્થ એ નથી કે ટેક્સની રકમની ગણતરી કરવા માટે એસેસમેન્ટ કાર્યવાહી એવી અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી તરીકે હોવી જોઈએ જે એક્ટની કલમ ૪૪૬ હેઠળ લિક્વિડેશન કોર્ટની મંજૂરી વગર શરૂ કરી શકાય અથવા ચાલુ રાખી શકાય. લિક્વિડેશન કોર્ટ અમારા મતે,

એસેસી દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ટેક્સની રકમનું એસેસમેન્ટ કરતી વખતે ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસરોના કાર્યો કરી શકતી નથી ભલે એસેસી તે કંપની હોય જે કોર્ટ દ્વારા વાઇનિંગ અપ થઈ રહી છે. એસેસમેન્ટ અથવા પુનઃ-આકારણી કાર્યવાહી દરમિયાન ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસર દ્વારા કરવામાં આવેલા હુકમો ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટ હેઠળ ઉચ્ચ પદાનુક્રમમાં અપીલને પાત્ર છે. હાઇકોર્ટમાં રેફરન્સ માટે અને હાઇકોર્ટોના નિર્ણયોમાંથી સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલ માટે અને પછી ઇન્કમ-ટેક્સ કમિશનર દ્વારા રિવિઝન માટે પણ જોગવાઈઓ છે. જો વાઇનિંગ અપ કોર્ટને એસેસમેન્ટ કાર્યવાહી પોતાની તરફ તબદીલ કરવા અને કંપનીનું ઇન્કમ-ટેક્સમાં એસેસમેન્ટ કરવા માટે સત્તાવાન હોવાનું માનવામાં આવે તો તે અસામાન્ય પરિણામો તરફ દોરી જશે. શ્રી દેસાઈ દ્વારા અપીલકર્તા વતી દલીલ એ છે કે વાઇનિંગ અપ કોર્ટ પાસે આપેલા કેસમાં એસેસમેન્ટ કાર્યવાહી તબદીલ કરવાનો ઇનકાર કરવાની તેના વિવેકમાં સત્તા છે પરંતુ એક્ટની કલમ ૪૪૬ ની સાદી ભાષા પર સત્તા તે કોર્ટમાં વ્યાપ્ત હોવાનું માનવું આવશ્યક છે જો માત્ર યોગ્ય ગણવામાં આવે તો જ ઉપયોગ કરવા માટે. અમે આ દલીલથી પ્રભાવિત નથી. કલમ ૪૪૬ ની ભાષા એવી રીતે બાંધવી જ જોઈએ જેથી ઇન્કમ-ટેક્સ ઓફિસરના ઇન્કમ-ટેક્સ એક્ટ દ્વારા તેને પ્રદાન કરવામાં આવેલી સત્તાઓ સાથે વાઇનિંગ અપ કોર્ટને રોકાણ કરવાના આવા આશ્ચર્યજનક પરિણામોને દૂર કરી શકાય, કારણ કે અમારા

મતે વિધાનસભા આવા પરિણામનો ઇરાદો રાખી શક્યા ન હોત.”

૨૨. જો કે, ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરના લર્નડ કાઉન્સિલે અથવા સામાવાળા સેલ અને તેના ડિરેક્ટરોના લર્નડ કાઉન્સિલે પણ હરીશ સી. રાસકપૂર વિરુદ્ધ જે. એફ. છાતપર, દિવ્યા વસુંધરા ફાઇનાન્સિયર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ [(૧૯૮૯) ૬૫ કંપની કેસ ૧૬૩] ના કેસનો સંદર્ભ લીધો નથી, છતાં આપણે સદર નિર્ણયને ધ્યાનમાં લેવા માટે બંધાયેલા છીએ અને ફરજિયાત છીએ.

૨૩. કેસની હકીકતોના પ્રકાશમાં સદર કેસના વિષયના પ્રકાશમાં અને સદર કેસમાં સામેલ / ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાના પ્રકાશમાં, વર્તમાન અપીલ અલગ પાયા પર ઊભી છે. તે સુસંગત છે કે સદર નિર્ણયમાં, લર્નડ કંપની કોર્ટ આવશ્યકપણે અને મુખ્યત્વે કલમ ૩૯૧ હેઠળની જોગવાઈ સાથે સંબંધિત હતી. જે અરજદારે જજ સમન્સ કાઢ્યો હતો તેણે અન્ય બાબતોની સાથે એવો આદેશ માંગ્યો હતો કે લર્નડ એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં દાખલ કરાયેલ ફોજદારી કેસ નંબર ૩૭૪ ઓફ ૧૯૮૨ ની સુનાવણી અને કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવામાં આવે. સદર કેસ ટ્રાયલ કોર્ટમાંથી લર્નડ કંપની કોર્ટમાં ફોજદારી કેસ 'તબદીલ' કરવાની વિનંતીમાંથી ઉદભવ્યો ન હતો અને તે કલમ ૪૪૬ ખાસ કરીને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) ના સંબંધમાં પણ

ઉદભવ્યો ન હતો.

૨૪. હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિ નિર્ણયના પેરા નંબર ૩ માં નોંધવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

“૩. ઉપરોક્ત હકીકતોની પૃષ્ઠભૂમિમાં છે કે વર્તમાન કંપની અરજી અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે જેઓ દિવ્યા વસુંધરા ફાઇનાન્સિયર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના ડિરેક્ટરો છે ફોજદારી કેસ નંબર ૩૭૪/૧૯૮૨ માં વધુ કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવા માટે જેમ કે પ્રથમ સામાવાળા દ્વારા અહીં બોમ્બેના એસ્પ્લેનેડ, ૩૭ મી કોર્ટના એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે સદર ફરિયાદ પ્રથમ સામાવાળા દ્વારા ૦૨/૦૮/૧૯૭૭ ના રોજ એલ. એન. માર્ગ પોલીસ સ્ટેશનમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તપાસ કર્યા પછી, બોમ્બેમાં મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં અરજદારો સામે ચાર્જ-શીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આઈપીસીની કલમ ૪૨૦ હેઠળ ચાર્જ-શીટ દાખલ કરવામાં આવી છે, આ આધારે કે કંપનીના અરજદાર-ડિરેક્ટરો દ્વારા પ્રથમ સામાવાળા સાથે છેતરપિંડી કરવામાં આવી હતી અને તેને તેના નાણાં છૂટા કરવા માટે ફસાવવામાં આવ્યા હતા. એવું લાગે છે કે સદર કેસમાં, લર્નડ

મેજિસ્ટ્રેટશ્રીએ તારીખ ૨૩/૦૨/૧૯૮૪ ના રોજ હુકમ પસાર કર્યો હતો, જેના દ્વારા તેમણે અરજદારો સામે કોઈ આરોપ ઘડવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને તેઓ મુક્ત થયા હતા. તેથી પ્રથમ સામાવાળાએ ડિસચાર્જની કોર્ટમાં રિવિઝન અરજી નંબર ૧૩૬/૧૯૮૪ દાખલ કરીને સદર હુકમને પડકાર્યો હતો અને ગુણદોષ પર આગળ વધવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટમાં બાબત રીમાન્ડ કરી હતી. કેસ આ રીતે રીમાન્ડ થયા પછી, વર્તમાન અરજદારોએ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ૦૬/૦૮/૧૯૮૫ ના રોજ અરજી કરી હતી જેમાં કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવાની પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી આ આધારે કે આ કોર્ટે, ૨૮/૦૭/૧૯૭૮ ના રોજ, કંપનીના બાબતોના સંબંધમાં કંપની અને/અથવા તેના ડિરેક્ટરો સામે કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહીની કાર્યવાહી પર વધુ હુકમ સુધી સ્ટે આપવાનો હુકમ કર્યો હતો. જો કે, અરજદારોને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મૌખિક રીતે જાણ કરવામાં આવી હતી કે વધુ કાર્યવાહી પર કોઈ સ્ટે આપવામાં આવશે નહીં અને જો તેઓ કેસની સુનાવણી પર સ્ટે આપવા માંગતા હોય, તો તેમણે આ કોર્ટ પાસેથી ચોક્કસ હુકમ મેળવવો પડશે. આ સંજોગોમાં, વર્તમાન અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.”

૨૫. આ કેસમાં કંપની કોર્ટ કલમ ૩૮૧ (૬) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને આ ફોજદારી કેસની કાર્યવાહી પર રોક લગાવી શકે છે કે નહીં તે મુદ્દો નક્કી કરતી

વખતે કંપની કોર્ટ નિર્ણયના ફરરા નંબર ૧૦માં કલમ ૪૪૬ (૩) નો સંદર્ભ આપ્યો હતો.

“૧૦. કલમ ૪૪૬ તેમાંથી એક છે. તે કંપની કોર્ટ દ્વારા વાઈનિંગ અપ હુકમ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટર તરીકે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવી હોય ત્યારે કોઈપણ કોર્ટમાં કંપની સામે શરૂ કરાયેલી અથવા પેનિંગ દાવો અને કાર્યવાહીના સંબંધમાં અપનાવવાની પ્રક્રિયા નક્કી કરે છે. કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૩) પ્રદાન કરે છે કે:

"કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધનો કોઈપણ દાવો અથવા કાર્યવાહી કે જેમાં કંપની બંધ કરવાની કાર્યવાહી ચાલી રહી છે તે સિવાયની કોઈપણ અદાલતમાં બાકી છે, તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં જે કંઈપણ સમાવિષ્ટ છે તે છતાં, અદાલતમાં સ્થાનાંતરિત કરી શકાય છે અને તેનો નિકાલ કરી શકાય છે.

૨૬. હકીકત એ છે કે સદર કેસમાં લર્નડ કંપની કોર્ટ સમક્ષનો મુદ્દો કલમ ૩૯૧

ના સંદર્ભમાં હતો અને કલમ ૪૪૬ ના વિવિધ પાસાઓ, લક્ષણો અને સંકળાયેલાઓ ખાસ કરીને કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) ન તો ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા કે ન તો તેઓ વિચારણા હેઠળ હતા અને સંબોધવામાં આવ્યા ન હતા, કેસના 'વિષય' તરીકે, સદર નિર્ણય આપણને અટકાવશે નહીં કે આપણે લીધેલા ઢ્રષ્ટિકોણથી નિરુત્સાહ કરશે નહીં.

૨૭. આ ઉપરાંત, શું સુસંગત છે તે હકીકત એ છે કે લર્નડ કંપની કોર્ટે, સદર કેસમાં, કલમ ૪૪૬ ની ભૂતપૂર્વ ઉપ-કલમ (૩) ના પ્રકાશમાં અને તેના સંદર્ભમાં અને/અથવા કલમ ૪૪૬(૨) ના ખંડ (એ) ના સંદર્ભમાં અથવા કલમ ૪૪૬(૨) ના સદર ખંડ (એ) હેઠળ વપરાયેલ અભિવ્યક્તિના સંદર્ભમાં ઉપર ટાંકવામાં આવેલા અવલોકનો નોંધ્યા છે.

૨૮. વધુમાં કલમ ૪૪૬ ની સદર ઉપ-કલમ (૩) ૨૦૦૨ થી રદ કરવામાં આવી છે કે બાદ કરવામાં આવી છે. ભૂતપૂર્વ ઉપ-કલમ (૩) એ કેસો તબદીલ કરવા માટે ખાસ જોગવાઈ કરી હતી અને ૨૦૦૩ થી કંપનીઝ (બીજો સુધારો) અધિનિયમ, ૨૦૦૨ (૧૧/૨૦૦૩) ના પ્રકાશમાં સદર જોગવાઈ રદ કરવામાં આવી છે અથવા બાદ કરવામાં આવી છે.

૨૯. ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત અલગ પાડતી વિશેષતાઓ બહાર લાવે છે કે સદર નિર્ણય અને અવલોકનો આપણને અટકાવવા અથવા નિરુત્સાહ કરવા જોઈએ નહીં.

૩૦. બીજી તરફ, વર્તમાન નિર્ણયમાં અમારા દૃષ્ટિકોણની જેમ જ, ફર્થ (ઇન્ડિયા) વિરુદ્ધ સ્ટીલ કંપની લિમિટેડ એ. આઈ. આર. ૧૯૯૯ બોમ્બે ૭૫ના કેસમાં પણ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે અને જાહેર કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે અને જણાવ્યું છે કે:

“કલમ ૪૪૨ અને ૪૪૬ ના હેતુ માટે કાનૂની કાર્યવાહી અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી અભિવ્યક્તિને 'દાવો' અભિવ્યક્તિ સાથે ઇજસ્ટેમ જેનરિસ વાંચવી આવશ્યક છે અને તેનો અર્થ ફક્ત સિવિલ કાર્યવાહી હોઈ શકે છે જે વાઇનિંગ અપના સંબંધમાં અસર કરે છે એટલે કે કંપનીની સંપત્તિઓની અનુભૂતિ અને જવાબદારીઓની મુક્તિ. તે સાચું છે કે રી જે બરોઝ (લીફ્સ) લિમિટેડ, ૧૯૮૨(૨) ઓલ ઇઆર ૮૮૨ (ઉપરોક્ત) માં ઇંગ્લેન્ડની ચાન્સેરી ડિવિઝને તેમના કંપનીઝ એક્ટમાં ફોજદારી કાર્યવાહીનો સમાવેશ કરવા માટે સમાન ભાષાનું અર્થઘટન કર્યું છે. ત્યાંની

બાબત સોશિયલ સિક્યુરિટીઝ એક્ટ, ૧૯૭૫ ની કલમ ૧૪૬(૧) હેઠળ ઓરિજિનલ લિક્વિડેટર દ્વારા ફોજદારી કાર્યવાહીના સ્ટે માટેની અરજી પર વિચારણા કરવામાં આવી રહી હતી કારણ કે વાઈલિંગ અપમાં રહેલી કંપની ચોક્કસ યોગદાન ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહી હતી. અધિનિયમ હેઠળ કંપનીને દોષી ઠેરવવા પર, ડિરેક્ટરો પાસેથી દંડ વસૂલ કરી શકાય છે. કંપની કોર્ટ સમક્ષ એક નિવેદન આપવામાં આવ્યું હતું કે કંપની સામે કોઈ પગલાં લેવામાં આવશે નહીં અને પ્રોસિક્યુટ કરવાનો હેતુ માત્ર ડિરેક્ટરો પાસેથી રકમ વસૂલ કરવાનો હતો. તે કેસની હકીકતો પર છે કે 'કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિનો અર્થ ફોજદારી કાર્યવાહી પણ થાય છે. જો કે હું સદર દલીલ સ્વીકારવામાં અસમર્થ છું કે 'કાનૂની કાર્યવાહી' અથવા 'અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી' અભિવ્યક્તિમાં નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફોજદારી ફરિયાદ સામેલ હશે જે નિર્ણયના અગાઉના ભાગમાં આપવામાં આવ્યા છે.”

૩૦.૧ આપણો દ્રષ્ટિકોણ નાગાર્જુના ફાઈનાન્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કાનોસિકા લેબોરેટરીઝ લિમિટેડ એઆઈઆર ૧૯૯૮ આંધ્રપ્રદેશ ૩૯૬ ના કેસમાં નિર્ણય દ્વારા પણ સમર્થિત છે જેમાં કોર્ટે અવલોકન કર્યું અને ઠરાવ્યું કે:—

“૬. જોગવાઈનું કાળજીપૂર્વક વાંચન એ દર્શાવશે કે સમાપ્તિના આદેશની

તારીખ સુધી બાકી હોય તો કોર્ટની મંજૂરી સિવાય કંપની સામે કોઈ દાવો અથવા અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવશે નહીં. આ વિભાગ દાવાઓ અને તેલયુક્ત કાનૂની કાર્યવાહી સાથે સંબંધિત છે. માર્જિનલ નોટ વિન્ડીંગ અપ ઓર્ડર પર દાવાને જાળવી રાખવા સંબંધિત છે. તેથી ઉપરોક્ત કલમ ઘડવાના ઉદ્દેશ્યના સંદર્ભમાં તે સ્પષ્ટ છે કે "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દ 'દાવો' શબ્દનો સામાન્ય અર્થ છે. "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દોમાં કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળની કાર્યવાહીનો સમાવેશ થતો નથી. એવું લાગે છે કે આ કલમનો હેતુ અદાલતના આદેશ હેઠળ બંધ કરવામાં આવેલી કંપનીની સંપત્તિ અને સંપત્તિની સુરક્ષા કરવાનો હતો. જો લિક્વિડેટેડ કંપનીની અસ્કયામતો અથવા મિલકતમાંથી કોઈ પણ વસ્તુની વસૂલાત કરવાની હોય, તો તે માત્ર કોર્ટની પરવાનગી હેઠળ જ થવી જોઈએ. ખાસ કરીને કાયદાની કલમ ૧૩૮ જેવી ફોજદારી કાર્યવાહીનો જે હેતુ માટે આ કલમ ઘડવામાં આવી છે તેની સાથે કોઈ સંબંધ નથી. કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ (૧) માં સમાવિષ્ટ રાહત અથવા જોગવાઈ મારા મતે કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળ આ પ્રકારની ફોજદારી કાર્યવાહીને આવરી લેતી નથી. મને લાગે છે કે "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દનો ઉપયોગ દરેક પ્રકારની કાર્યવાહીને સ્વીકારવા માટે નથી. તે સાચું છે કે "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દ જો શાબ્દિક રીતે લેવામાં આવે તો તેનો અર્થ એ થશે કે કોઈપણ પ્રકારની તમામ અને દરેક

કાર્યવાહી કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ હેઠળ આવશે. પરંતુ સીમાંત નોંધ અને કાયદાના હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને, "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિનો અર્થ કાઢવો પડશે.આ શબ્દ તેના સંપૂર્ણ સંદર્ભમાંથી અથવા અલગથી ન વાંચી શકાય અને ન જ વાંચવો જોઈએ.મારા મતે, દંડની જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં તેને ધ્યાનમાં લેવું ખોટું છે, અન્યથા કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ નો ઉપયોગ કરીને વિવિધ કાયદાઓ હેઠળ દંડની કલમો બિનઅસરકારક રહેશે. મને લાગે છે કે આ કલમની કામગીરી કંપની અધિનિયમના ઉદ્દેશનને કારણે થતી કાર્યવાહી સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ અને અન્ય ફોજદારી કાયદાઓની જોગવાઈઓના ઉદ્દેશન માટેની કાર્યવાહી સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ નહીં.સત્તાવાર લિક્વિડેટર વતી વિદ્વાન વકીલે જણાવ્યું છે કે જે કાર્યવાહી ફોજદારી પ્રકૃતિની હોય પરંતુ કંપની અધિનિયમ હેઠળની જોગવાઈઓમાંથી ઉદ્ભવે છે તે કદાચ "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દ હેઠળ આવી શકે છે.મને લાગે છે કે આ દલીલ સાચી છે અને તેને સ્વીકારવી પડશે, જોકે વર્તમાન અરજી નક્કી કરવા માટે તેની સાથે ઊંડાણપૂર્વક વ્યવહાર કરવો જરૂરી નથી.અહીં હું મુખ્યત્વે કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળ કાર્યવાહી કરવા માટે કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ લાગુ કરવા અંગે ચિંતિત છું. ઉપર આપેલા કારણોસર અને જો કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ ને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં અને જે સંદર્ભમાં તેને ઘડવામાં આવી છે તે સંદર્ભમાં

વાંચવામાં આવે, તો મારો મત છે કે "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દ અન્ય કાયદાઓ હેઠળ ફોજદારી કાર્યવાહીના વિરોધમાં દીવાની કાર્યવાહીનો સંદર્ભ આપે છે. "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" ને વ્યાપક અર્થ આપવાથી (૧) કર્મચારી રાજ્ય વીમા અધિનિયમ (કલમ ૮૬એ); (૨) કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ અને વિવિધ જોગવાઈઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૨ (કલમ ૧૪એ); (૩) મેન્યુઅલ સ્કેવેન્જર્સ અધિનિયમ, ૧૯૯૩ (કલમ ૧૫); (૪) ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ (કલમ ૩૨); (૫) લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ (કલમ ૨૨સી) અને આવા ઘણા અન્ય કાયદાઓ જેવા ઘણા પરોપકારી અને સામાજિક કાયદાઓ બિનઅસરકારક બની જશે, જે લોકો અથવા નબળા લોકોની સુરક્ષા માટે ફાયદાકારક કાયદાઓના ભાગ છે. સમાજના વિભાગો.આવા લાભદાયી કાયદાઓ હેઠળ કંપનીઓની કાર્યવાહીને મંજૂરી છે.જો કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ (૧) ને લાગુ કરવા માટે એક સરળ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવો હોય, તો આવી તમામ કાર્યવાહી નિર્જંતુક બની શકે છે.મને નથી લાગતું કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ લાગુ કરવાનો આ હેતુ હતો.

૭. હું જે દ્રષ્ટિકોણ લઈ રહ્યો છું તે કાલા હાઈકોર્ટ દ્વારા (કંપની કેસ, વોલ્યુમ ૯૦ ભાગ, પાનું ૪૩૮) કેપી દેવાસી વિરુદ્ધ સત્તાવાર લિક્વિડેટર અને અન્ય, (૧૯૯૭) ૯૦ કંપની કેસ પાનું ૪૩૮ માં આપવામાં આવેલા

ખૂબ જ સ્પષ્ટ ચુકાદા દ્વારા નોંધપાત્ર રીતે સમર્થિત છે.કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬માં "કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દો કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળની કાર્યવાહીને લાગુ પડતા નથી. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે ફોજદારી કેસમાં અનાદર ચેક દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી કોઈપણ રકમની વસૂલાતની કલ્પના કરવામાં આવી નથી અને તેથી, તે સંપૂર્ણપણે વ્યક્તિગત કાર્ય છે અને કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ આવતું નથી.

૮. "કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દ વેક્સેશિયસ એક્શન્સ એક્ટ, ૧૮૯૬ એટલે કે બોએડર ઈન રી, ૧૯૧૫ વોલ I, ધ લો રિપોર્ટ્સ, કિંગ્સ ~ બેન્ચ ડિવિઝન ૧ પાનું ૨૧ માંથી ઉદ્ભવતા કેસમાં વિચારણા માટે પડ્યો હતો.ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧ માટે જરૂરી છે કે સંબંધિત વ્યક્તિ દ્વારા ઉચ્ચ અદાલતની મંજૂરી વિના હેરાનગતિભરી કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં."કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દોનો અર્થઘટન કરતી વખતે, કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે "કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દોમાં ફોજદારી કાર્યવાહીનો સમાવેશ થતો નથી અને તેઓ ફોજદારી કાર્યવાહીના વિરોધમાં કાર્યવાહીનો સંદર્ભ આપે છે.તમામ ફોજદારી કાર્યવાહીને કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ના દાયરામાંથી બાકાત રાખવામાં આવી છે કે કેમ તે નક્કી કરવું જરૂરી નથી, તેમ છતાં તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળની કાર્યવાહી "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી/" શબ્દની અંદર

આવતી નથી.

૯. અરજદાર કંપનીના વિદ્વાન વકીલે જે. વેંકટેશ્વર રાવ ચુ અહદુલ આઈમટીફ અને અન્ય, ૧૯૯૪ (૨) એ. એલ. ટી. (સી. આર. એલ.) ૪૭૫ માં આ અદાલતના નિર્ણયને મારા ધ્યાનમાં લાવ્યો છે. કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ની અરજી પર, કોર્ટે અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફોજદારી કાર્યવાહીને રદ કરી દીધી હતી કારણ કે કંપની અદાલતમાંથી કોઈ રજા લેવામાં આવી ન હતી. વિદ્વત મેજિસ્ટ્રેટે ઉપરોક્ત નિર્ણયના આધારે કાર્યવાહી પર સ્ટે મૂક્યો છે. હું ઉપરોક્ત ચુકાદામાંથી પસાર થયો છું. તે બંને પક્ષો દ્વારા વિવાદિત નથી કે ઉપરોક્ત ચુકાદો એ મુદ્દા સાથે વ્યવહાર કરતો નથી કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે કે કેમ. ચુકાદાનું વાંચન દર્શાવે છે કે એવું માનવામાં આવે છે કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ તમામ કાનૂની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે. આ સંજોગોમાં, ઉપરોક્ત ચુકાદાએ આ મુદ્દા પર કોઈ કાયદો મૂક્યો હોવાનું ન કહી શકાય.

૧૦. એવું કહી શકાય કે "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દને "કંપની અધિનિયમ" માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી. તેથી આ શબ્દનો યોગ્ય અર્થ કાઢવો જોઈએ.

૧૧. "પ્રોવિન્શિયલ ઇન્સોલ્વન્સી એક્ટ" ની કલમ ૧૭ માં સમાન

જોગવાઈ અસ્તિત્વમાં છે. સદર કલમ પ્રદાન કરે છે કે ન્યાયાધીશ હુકમ કરવામાં આવ્યા પછી, કોઈપણ લેણદાર કોર્ટની મંજૂરી વગર આ રીતે ન્યાયાધીશ બનેલા અદાલત સામે કોઈ દાવો અથવા "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શરૂ કરશે નહીં, બોમ્બે હાઈકોર્ટ એમ્પરર વિરુદ્ધ મુલશંકર, ૩૫ બોમ્બે ૬૩ (આઈએલઆર) માં ચોક્કસપણે ઠરાવ્યું હતું કે નાદાર સામે ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે કોર્ટની કોઈ મંજૂરી જરૂરી નથી અને "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" શબ્દ ફોજદારી કાર્યવાહીને આવરી લેતો નથી. તે કેસમાં કાર્યવાહી કોર્ટ ઓફ કન્ટેમ્પ્ટ એક્ટ હેઠળ હતી.

૧૨. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, મને લાગે છે કે કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળની કાર્યવાહી કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ (૧) હેઠળ આવતી નથી. હકીકતમાં કેરળ ઉચ્ચ અદાલતે કે. પી. દેવસાયના કેસમાં (ઉપરોક્ત) અવલોકન કરીને એક પગલું આગળ વધાર્યું છે કે કાયદાની જોગવાઈઓ કંપની અધિનિયમ હેઠળની જોગવાઈઓ પર પ્રભુત્વ મેળવશે. કોઈપણ દ્રષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે તો, મારો મત છે કે કંપની સામે કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળ બાકી ફોજદારી કાર્યવાહી કરવા માટે, ઉપરોક્ત કેસ ચલાવવા માટે કંપની કોર્ટમાંથી કોઈ રજા લેવાની જરૂર નથી. જ્યાં સુધી ડિરેક્ટરોની વાત છે, કંપની અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ જોગવાઈઓને લંબાવીને પણ લાગુ પડતી નથી કારણ કે આ જોગવાઈ માત્ર કંપનીઓ સામે કાર્યવાહી કરવા માટે છે, ડિરેક્ટરો સામે

નહીં.કાયદાની આ સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, માંગવામાં આવેલી કોઈ રજા જરૂરી નથી.”

૩૦.૨ અમે દિલ્હી હાઈકોર્ટ, ૧૯૭૭ (૪૭) કોમ્પકેસ ૫૩૭ દ્વારા આર. સી. અબ્રોલ એન્ડ કંપનીના ઓ. એલ. વિરુદ્ધ આર. સી. અબ્રોલના કેસમાં નિર્ણયને ધ્યાનમાં લીધો છે, જેમાં કોર્ટે અન્ય બાબતોની સાથે નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે:

“૯....આમ, ૧૯૭૩ ની સંહિતા હેઠળ ગુનાઓની નોંધ લેવાના સંબંધમાં સ્થિતિ, ૧૮૮૨ ની સંહિતા હેઠળ બરાબર સમાન છે. ૧૯૭૩ ની સંહિતા હેઠળ ગુનાની નોંધ લેવા માટે હાઈકોર્ટને સક્ષમ કરતી કોઈ જોગવાઈ નથી. વાસ્તવમાં, હાઈકોર્ટે ફોજદારી ગુનાની ટ્રાયલ ચલાવતી વખતે અનુસરવાની પ્રક્રિયા અંગે સંહિતામાં કોઈ જોગવાઈ નથી. પ્રક્રિયા માત્ર પ્રકરણ XVIII માં સેશન્સ કોર્ટના સંબંધમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે; મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ વોરંટ કેસમાં પ્રક્રિયા પ્રકરણ XIX માં આપવામાં આવી છે, અને સમન્સ કેસોની ટ્રાયલ માટે, પ્રક્રિયા પ્રકરણ XIX માં આપવામાં આવી છે, અને સારાંશ ટ્રાયલ માટે પ્રક્રિયા પ્રકરણ XXI માં આપવામાં આવી છે. મારા મતે, હાઈકોર્ટ સમક્ષ ટ્રાયલ થઈ શકે તેવી એક જ રીત હાઈકોર્ટ માટે કલમ ૪૦૭ ની જોગવાઈઓ હેઠળ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ટ્રાયલ તબદીલ કરવાની રહેશે. વિશ્લેષણથી એ બહાર આવશે કે ૧૯૭૩ ની

ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ પણ હાઈકોર્ટ વર્તમાન ફરિયાદની ટ્રાયલ ચલાવી શકતી નથી જો કે આ કોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવે, પરંતુ કલમ ૪૦૭ હેઠળ આ કોર્ટમાં કાર્યવાહી તબદીલ કરી શકે છે. હું તબદીલીની સદર સત્તાને કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૪૪૬(૩) દ્વારા આપવામાં આવેલી તબદીલીની સત્તા દ્વારા ઉમેરવામાં આવતી હોવાનું વાંચું છું, જેવું હું હાલમાં પ્રસ્તુત કરીશ.”

૩૦.૩ સદર અવલોકન પરથી એ બહાર આવે છે કે કોર્ટે, સદર નિર્ણયમાં, કલમ ૪૪૬ ની ઉપ-કલમ (૩) ના પ્રકાશમાં સદર દ્રષ્ટિકોણ લેવા માટે મનાવી લીધી હોવાનું જણાતું હતું. આ પાસું સદર નિર્ણયના પેરા નંબર ૧૧ પરથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે.

૩૦.૪ વર્તમાન નિર્ણયમાં ઉપર ચર્ચા કરાયેલા કારણો માટે અમે, અત્યંત આદર સાથે, ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં લેવામાં આવેલા દ્રષ્ટિકોણ સાથે સહમત થવામાં અસમર્થ છીએ.

૩૦.૫ આ બાબતે એ નોંધવું જરૂરી છે કે કલમ ૪૪૬ ની સદર ઉપ-કલમ (૩)

૨૦૦૨ માં ૨૯ કરવામાં આવી હતી જ્યારે સદર નિર્ણય ત્યારે આપવામાં આવ્યો હતો જ્યારે જોગવાઈ કાયદામાં હતી.

૩૦.૬ આ સંદર્ભમાં આપણે નફા સાથે ડી. કે. કપૂર વિરુદ્ધ ભારતીય રિઝર્વ બેંકના કેસમાં નિર્ણયનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ, જેમાં દિલ્લી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે અવલોકન કર્યું હતું અને ચુકાદો આપ્યો હતો કે:

““૧૨.....તેથી આ કલમો હેઠળ વિધાનસભાનો ઇશદો કંપની સામે અથવા તેના ડિરેક્ટરો સામે ફોજદારી કાર્યવાહી પર કંપની કોર્ટને અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરવાનો જણાતો નથી. જ્યાં પણ વિધાનસભાને સદર અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરવાનું જરૂરી લાગ્યું તેણે યોગ્ય અભિવ્યક્તિઓનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૨૦. અપીલકર્તાના લર્નડ કાઉન્સિલે તેમની દલીલના સમર્થનમાં ગુજરાત હાઈકોર્ટના સિંગલ જજના નિર્ણય પર ભાર મૂક્યો હતો હારીશ સી. રાસકપૂર અને અન્ય વિરુદ્ધ જાફરભાઈ મોહમ્મદભાઈ છાતપર (૧૯૮૯) ૬૫ કોમ કેસ ૧૬૩ માં જેમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે અધિનિયમની કલમ ૩૯૧(૬) હેઠળ "કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિમાં "ફોજદારી કાર્યવાહી" પણ સામેલ છે જેમાં આ કોર્ટના સિંગલ બેંચના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર વિરુદ્ધ

આર. સી. અબ્રોલ (૧૯૭૭) ૪૭ કંપ કેસ ૫૩૭. તે કેસમાં ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે કંપનીના એકાઉન્ટ્સ અને રેકૉર્ડ્સના પુસ્તકો સોંપવામાં નિષ્ફળતાના કારણે અધિનિયમની કલમ ૫૩૮ અને ૫૪૧ હેઠળ કંપનીના ડિરેક્ટરો અને અન્ય અધિકારીઓ સામે ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી જેણે તેના વાઈનિંગનો આદેશ આપ્યો હતો. લર્નડ જજે, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની વિવિધ જોગવાઈઓની તપાસ કયા પછી (સીઆરપીસી માટે ટૂંકમાં) ઠરાવ્યું કે ગુનાની નોંધ માત્ર મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ દ્વારા જ લઈ શકાય છે અને ફરિયાદની નોંધ લેવાની હાઈકોર્ટની સત્તા (સિઝ) એક્ટની કલમ ૪૫૪ ની ઉપ-કલમ (૫એ) હેઠળ દાખલ કરાયેલી ફરિયાદોમાં હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે હાઈકોર્ટે અન્ય કોઈપણ ગુનાની નોંધ લેવાનું અધિકારક્ષેત્ર નથી. આ સંદર્ભમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે એક્ટની કલમ ૪૪૬(૩) સહવાંચિત સીઆરપીસીની કલમ ૪૦૭ હેઠળ હાઈકોર્ટ ટ્રાયલ માટે મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટમાંથી ફોજદારી ફરિયાદ તબદીલ કરી શકે છે. લર્નડ જજે ન તો તપાસ કરી કે ન તો એ મુદ્દો નક્કી કર્યો કે એક્ટની કલમ ૪૪૬ હેઠળ આવતા "દાવો" અથવા "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિમાં ફોજદારી કાર્યવાહી સામેલ છે કે કેમ. સમગ્ર ચર્ચાનું ધ્યાન એ ન હતું કે ફોજદારી ફરિયાદ એક્ટની કલમ ૪૪૬(૧) હેઠળ "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિમાં સામેલ હોવાનું માની શકાય છે કે કેમ. અમે તેમાં કરવામાં આવેલા

અવલોકનો સાથે સહમત થવામાં અસમર્થ છીએ કે કલમ ૪૪૬(૧) હેઠળ "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિમાં ફોજદારી કાર્યવાહી પણ સામેલ છે. "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિને એક્ટની કલમ ૪૪૬ માં "દાવો" અભિવ્યક્તિ સાથે ઇજસ્ટેમ જેનરિસ વાંચવી આવશ્યક છે. જો આ રીતે વાંચવામાં આવે તો તે માત્ર કોઈપણ સિવિલ કાર્યવાહીનો સંદર્ભ આપી શકે છે અને ફોજદારી કાર્યવાહી બાકાત રાખવી પડશે. તેથી, કંપની સામે અથવા તેના ડિરેક્ટરો સામે ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે કંપની કોર્ટ પાસેથી કોઈ પરવાનગી લેવાની જરૂર નથી.

૨૧. આ નિષ્કર્ષ બોમ્બે અને આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટો દ્વારા ફિર્થ (ઇન્ડિયા) સ્ટીલ કંપની લિમિટેડ (લિક્વિડેશનમાં) એઆઈઆર ૧૯૯૯ બોમ્બે, ૭૫ માં નોંધાયેલા કેસોમાં લેવાયેલા દ્રષ્ટિકોણ દ્વારા પણ સમર્થન શોધે છે; ઓર્કે ઇન્ડસ્ટ્રાઈઝ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર ૧૯૯૮(૨) મ્ એ લ જે ૯૧૦ અને નાગાર્જુના ફાઈનાન્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કાનોસિકા લેબોરેટરીઝ લિમિટેડ (લિક્વિડેશનમાં) ૧૯૯૮ કંપની કેસેસ (વોલ ૯૪) ૧૨૭.

૨૨. જેમ કે આપણે ઠરાવ્યું છે કે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬(૧) માં "દાવો" અથવા "અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી" અને કલમ ૪૪૬(૨) હેઠળ "દાવો અથવા કાર્યવાહી" અભિવ્યક્તિમાં "ફોજદારી કાર્યવાહી" સામેલ નથી. તેથી આપણે અન્ય પ્રશ્ન પર આપણી જાતને

સંબોધવાની જરૂર નથી કે અપીલકર્તાને કંપની કોર્ટ રૂલ્સ ૧૯૫૯ ના નિયમ ૧૧૭ હેઠળ સુનાવણીની તક આપવામાં આવી હોવી જોઈએ કે નહીં.”

૩૦.૭ તે સુસંગત છે કે ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત નિર્ણયમાં ડિવિઝન બેંચે હારીશ સી. રાસકપૂર અને અન્ય વિરુદ્ધ જાફરભાઈ મોહમ્મદભાઈ છાતપર તેમજ આર. સી. અબ્રોલના કેસમાં ઉપર જણાવેલ નિર્ણય (ઉપરોક્ત) ને ધ્યાનમાં લીધો હતો. દિલ્લી હાઈકોર્ટ દ્વારા ડી. કે. કપૂરના કેસમાં (ઉપરોક્ત) પછીનો સદર નિર્ણય આપણા ડ્રજિકોણને સમર્થન આપે છે.

૩૧. આ તબક્કે આપણે એ પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ કે આપણો ડ્રજિકોણ પેનાર પેટરસન લિમિટેડ વિરુદ્ધ શિક્ષક સહકારી બેંક લિમિટેડના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય દ્વારા પ્રબળ બને છે, સિવિલ અપીલ નંબર ૪૦૩૨/૨૦૦૨ માં તારીખ ૨૯/૦૪/૨૦૦૮ ના રોજનો નિર્ણય.

૩૨. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, લર્નડ કંપની કોર્ટ સમક્ષ કાર્યવાહી તબદીલ કરવાનો નિર્દેશ અને કંપની કોર્ટ દ્વારા સદર ચારેય ફોજદારી કેસો મંજૂર કરવાનો,

નક્કી કરવાનો અને નિકાલ કરવાનો નિર્ણય ટકી રહેવા યોગ્ય નથી.

૩૩. પેનાર પીટરસન લિમિટેડના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત નિર્ણય દ્વારા પ્રબળ બનતા ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષના પ્રકાશમાં, કંપની અરજી નંબર ૪૨૮/૨૦૦૪, ૪૨૯/૨૦૦૪, ૪૩૦/૨૦૦૪ અને ૪૩૧/૨૦૦૪ માં તારીખ ૧૩/૦૯/૨૦૦૫ નો હુકમ રદ કરવામાં આવે છે.

૩૩.૧ ફોજદારી કેસ નંબર ૧૬૯૮/૨૦૦૦, ૧૬૯૯/૨૦૦૦, ૧૬૭૦/૨૦૦૦ અને ૧૬૭૧/૨૦૦૦ ને સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટમાં મોકલવામાં આવે છે.

૩૪. વર્ષ ૨૦૦૦થી કેસો પેન્ડિંગ છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, લર્નડ ટ્રાયલ કોર્ટ, ઉપરોક્ત કેસોની ફરીથી નોંધણી કર્યા પછી, શક્ય તેટલી ઝડપથી, પ્રાધાન્યમાં છ મહિનાની અંદર કેસોનો નિર્ણય લેવાનો પ્રયાસ કરશે.

૩૫. રજિસ્ટ્રી કેસની ફાઇલ અને ચાર ફોજદારી કેસોનો રેકૉર્ડ સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત કરવા માટે જરૂરી પગલાં લેશે.

તે મુજબ, અપીલો આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે. તે મુજબ હુકમો.

એસડી / -

(કે. એમ. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

એસડી / -

(વી. પી. પટેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.